

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

**ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑΙ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΠΥΡΙΔΟΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ**

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ: ΑΝΚΑΦΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΦΛΟΖΑΣ

**ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΣ**

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

**ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ**

**ΕΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΝ
1932**

Ε.Γ.Δ της Κ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΟΝ ΤΩΝ ΧΟΥΛΙΑΡΑΔΩΝ

ΥΠΟ

ΧΡΙΣΤΟΥ Ι. ΣΟΥΛΗ

Γυμνασιάρχου τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς Ἰωαννίνων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛΙΣ
ΕΠΙΤΥΝΗΣ: ΑΝ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΠΕΤΗΣΙΟΥ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

‘Αφιερώνεται εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην
Ἰωαννίνων Σπυρίδωνα Βλάχον μὲ τὴν διάθεσμον εὐ-
χήν, νὰ εὐτυχήσῃ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ πολύτιμον
Τοπωνυμικὸν τῆς Ἡπείρου.

“Εχει πλέον ἀναγνωρισθῇ παρὰ πάντων τῶν περὶ τὴν ἴστορίαν καὶ τὴν γλωσσολογίαν καὶ τὰς συναφεῖς πρὸς ταύτας ἐπιστήμας ἀσχολουμένων, ὅτι αἱ τοπωνυμίαι εἶναι σπουδαιότατη καὶ πολλάκις πολυτιμοτάτη συμβολὴ εἰς τὴν ἴστορίαν ἐνὸς τόπου. «Τὰ γεωγραφικὰ ὄνόματα τῶν διαφόρων χωρῶν, ἔγραψε πρὸ καιροῦ ὁ Ἀντώνιος Μηλιαράκης, ἀποτελοῦντα οὕτως εἰπεῖν ἐπιγραφὰς γεγλυμμένας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἔγένοντο πολλάκις ὑποκείμενον μελέτης ἐπιφανῶν φιλολόγων καὶ ἐλήφθησαν ὑπ’ ὅψιν ὡς πηγαὶ διαφόρων ἴστορικῶν καὶ ἐθνογραφικῶν γνωμῶν» (Δελτίον Ἰστ καὶ Ἐθνολ. Ἐταιρείας τ. Δ' σ. 423). Τὴν σπουδαιότητα τῶν τοπωνυμῶν ἀναγνωρίζων καὶ ὁ σεβαστός μου καθηγητὴς κ. Σ. Μενάρδος ἔγραψε τὸ Τοπωνυμικὸν τῆς Κύπρου, τῆς ἴδιαιτέρας του πατρίδος (‘Αθηνᾶ τ. ΙΙ’ σ. 315-421), ὅπερ δύναται τις νὰ εἴπῃ εἶναι ὑποδειγματικὸν διὰ τὰς τοπωνυμικὰς μελέτας. Τοῦτον ἥκολούθησεν ὁ κ. Κ. Ἀμαντος, Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀσχοληθεὶς εἰδικῶς μὲ τὰς τοπωνυμίας τῆς Χίου¹.

¹⁾ Τοπωνυμικαὶ ἔργασίαι ἔκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Στ. Κυριακίδου ἀναφερομένων (‘Ελ. Λαογραφία τ. Α’ σ. 391) ἔδημοσιεύθησαν καὶ ὑπὸ τῶν ἔξῆς: Δραγούμη Στ. Ἰστορικὰ καὶ τοπωνυμικὰ (‘Αθηνᾶ τ. ΚΖ’ σ. 2-26) Χρ. Παντελίδου Τοπωνυμικὰ [Κύπρου]. (Κυπριακὰ Χρονικὰ τ. Β’ τοῦ 1924 σ. 177-184). Ξανθουδίδου Στ. Ἐπαρχίαι καὶ πόλεις τῆς Κρήτης (‘Επετ. Βυζ. σπουδῶν τ. Γ’ τοῦ 1926 σ. 34). Σ. Μενάρδου. ‘Εμμ. Πεζοπούλου Τοπωνυμίαι τῆς νήσου Ἀνδρου (‘Αθηναι 1927). Περὶ τῶν τοπωνυμιῶν τῆς νήσου Τήνου (Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τοῦ 1928 σ. 951). Λ. Ζώη Τοπωνύμια τῆς Ζακύνθου (‘Ημερολ. Μεγ. Ἐλλάδος τοῦ 1928 σελ. 147-152). Α.

Διὰ τὰς τοπωνυμίας τῆς Ἡπείρου δυστυχῶς ἐλάχισται ἔργασίαι εἶχουν ίνει, ἀν καὶ εἶναι ἀναμφισβήτητον δτι πολλὰ ἔθνολογικὰ ἴδιως ζητήματα τῆς Ἡπειρωτικῆς ἱστορίας θὰ διελεύκαινον. Ἐξαιρετικὴν προσπάθειαν διὰ τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ζήτημα κατέβαλεν ὁ κ. Γ. Ἀναγνωστέπουλος, Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, δημοσιεύσας εἰς τὰ Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ (τ. Α' σ. 86-101) μικρὰν συμβολὴν εἰς τὰ Ἡπειρωτικὰ τοπωνύμια, ὃν πολλὰ ἀνήκουν εἰς τὴν ἴδιαιτέραν του πατρίδα Πάπιγκον καὶ τὰ περὶ αὐτὸν χωρία. Περὶ τὰ Ἡπειρωτικὰ τοπωνύμια ἡσχολήθησαν ἐπίσης ὁ σεβαστὸς μου Καθηγητὴς κ. Γ. Χατζηδάκης δημοσιεύσας μελέτην περὶ τῆς ἔτυμολογίας τῆς λέξεως Ἰωάννινα¹ (Ἐπιστ. Ἐπετηρίς τ. Γ' σ. 10) καὶ περὶ τῆς λέξεως Ἄρτα² (Ἀθηνᾶ τ. KB' σ. 253), ὁ κ. Π. Φουρίκης γράψας περὶ τῆς ἔτυμολογίας τοῦ ὄνοματος Πρέβεζα (Ἐπετ. Βυζαν. σπουδῶν τ. Α' τοῦ 1924), καὶ Σούλι (Ἡμερ. Μεγ. Ἑλλάδος ἔτος 1922 σελ. 404-421) καὶ ὁ κ. Κ. Στεργιόπουλος (Περὶ τῶν τοπωνυμιῶν τῆς νοτιοδυτικῆς Ἡπείρου. «Ἡπειρ. Χρονικὰ» τ. Γ' τοῦ 1928 σ. 321-331). Ο κ. Φουρίκης ἐπίσης ἀσχολούμενος ἐσχάτως μὲ τὸ τοπωνυμικὸν τῆς Ἀττικῆς ἐξ ἀφορμῆς τῆς δημοσιεύσεως τῶν τοπωνυμιῶν τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σαρρῆ (Ἀθηνᾶ τ. M'. σ. 117-160) ἐξηγεῖ παρεμπιπτόντως πολλὰς ἀλβανικὰς ἴδιως τοπωνυμίας τῆς Ἡπείρου (βλ. Ἀθηνᾶ τ. MA' τοῦ 1929 σ. 77-178 καὶ τ. MB' τοῦ 1930 σ. 111-136). Μελέτας σχετικὰς μὲ τὰς τοπωνυμίας τῆς Ἡπείρου ἐδημοσίευσαν δ κ. Ν. Νίτσος (Περὶ τῶν τοπωνυμιῶν Τσαμαντᾶ καὶ Τσαμουριᾶς Ἐφημ. Ἡπειρος ἐν Ἰωαννίνοις ἀριθ. 14 καὶ 18 τοῦ 1920). Μονογραφία Τσαμαντᾶ (Ἀθῆναι 1926 σ. 791) δ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρας (Περὶ τῶν Ἡπειρωτικῶν τοπωνυμιῶν Ἐφημ. Ἐλευθερία ἐν Ἰωαννίνοις ἀριθ. 317 τῆς 16 Δεκεμβρίου 1926) ὡς καὶ ὁ κ.

Σταμούλη Τοπωνύμια Θράκης (Θρακικὰ τ. Α', τοῦ 1928 σ. 395-402. Μ. Δέφνερ Τοπωνυμίαι τῆς νήσου Σκύρου (Λαογρ. τ. Θ' [1928] σ. 568-597). Ζακυνθηνοῦ Δ. Κεφαλληνίας ἰστορικὰ καὶ τοπωνυμικὰ (Ἐπετ. Βυζ. σπουδῶν τ. Γ' (1929) σελ. 183). Κ. Ἀμάντου Τοπωνύμια τῆς νήσου Ἰκαρίας (Ἐλληνικὰ τ. Γ' τοῦ 1930 σ. 537.) Ν. Τωμαδάκη Συμβολὴ εἰς τὰς τοπωνυμίας τοῦ Σελίνου (Κρητικὰ τ. Α' τοῦ 1930 σ. 25-31). Ε. Μαθιουδάκη Τοπωνύμια τῆς κοινότητος Σκάφης (Αὐτόθι σ. 32-35).

¹) Περὶ τῶν γραφάντων περὶ τοῦ ἔτύμου τῆς λέξεως Ἰωάννινα προβλ. ὅσα ἔγραφησαν παρ' ἐμοῦ εἰς τὰ Ἡπειρ. Χρονικὰ (τ. Γ' τοῦ 1927 σ. 313-315) ἐν τῇ βιβλιοκρυπτίᾳ τοῦ ἔργου τοῦ μακαρίτου Γ. Χατζῆ (Πελλερέν) Τὸ μυστικὸν τοῦ Κάστρου τῶν Ἰωαννίνων.

²) Περὶ τοῦ ἔτύμου τῆς λέξεως Ἄρτα ἔγραψαν ἐπίσης Λ. Βελέλης (Νουμᾶς ἀριθ. 220 τοῦ 1905). Μ. Φιλήντας (Γλωσσογνωσία τ. Α' σ. 88), Χρ. Σούλης (Ἡπειρ. Βῆμα ἔφημερ. ἐν Ἄρτῃ ἀρ. 126 τῆς 3 Φεβρ. 1931).

Χρ. Χριστοβασίλης (΄Ηπειρ. Ἡμερ. 1914 ὑπὸ Μ. Οἰκονομίδου 'Η "Ηπειρος καὶ τὰ ἐν αὐτῇ σερβικὰ ὄνόματα σ. 44-53) ¹⁾.

Τὰ Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἔκδόσεώς των ἔνα ἐκ τῶν πρώτων σκοπῶν των ἔθεσαν καὶ τὴν συλλογὴν τῶν τοπωνυμιῶν τῆς Ἡπείρου, δὲ Σεβ. Μητροπολίτης Ἰωαννίνων κ. Σπυρίδων, τοῦ δποίου προνοίᾳ καὶ πόνοις πολλοῖς ἐκδίδονται τὰ Ἡπειρ. Χρονικά, ὡς ἔνα ἐκ τῶν ὀνείρων του ἔχει καὶ τὸν καταρτισμὸν τοῦ Τοπωνυμικοῦ τῆς Ἡπείρου δλοκλήρου.

Διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῶν τοπωνυμιῶν τῆς Ἰδιαιτέρας μου πατρίδος σκοπὸν ἔχω νὰ δῶσω εἰς τοὺς συμπατριώτας μου διδασκάλους οὐ μόνον ἀφορμὴν ἀλλὰ καὶ ὅδηγὸν ὅσον τὸ δυνατὸν εὔκολον καὶ εὐληπτὸν πρὸς συλλογὴν καὶ καταγραφὴν τῶν τοπωνυμιῶν τῶν χωρίων των, ἵνα δυνηθῶσί ποτε τὰ Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐργασιῶν τούτων νὰ καταρτίσουν τὸ τόσον πολύτιμον Τοπωνυμικὸν τῆς Ἡπείρου καὶ πραγματοποιήσουν οὕτω ἔνα ἐκ τῶν διακαεστέρων πόθων αὐτῶν.

Διὰ τὸν καταρτισμὸν τῆς μικρᾶς μου ταύτης ἐργασίας ὅδηγὸν πολύτιμον εἶχον ἔκτὸς τῶν προμνημονευθεισῶν τοπωνυμικῶν ἐργασιῶν Ἱδίως τὴν τοῦ σεβαστοῦ μου καθηγητοῦ κ. Γ. Χατζηδάκι ἀναφερομένην εἰς τὰς τοπωνυμίας τοῦ χωρίου τῆς Κρήτης Μυρθιό, Ἰδιαιτέρας του πατρίδος (Περιοδικὸν δελτίον τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κρητικοῦ Φιλολογικοῦ συλλόγου ἐν Χανίοις τεῦχ. Α' τοῦ 1927 σ. 3-7), ὡς καὶ τὸ Τοπωνυμικὸν τῆς Μυκόνου τοῦ ἐπίσης σεβαστοῦ μου καθηγητοῦ κ. Σ. Μενάρδου, δηντως ὑποδειγματικοῦ εἰς τὸ εἶδός του (΄Επετ. Βυζ. σπουδῶν τ. Ζ' τοῦ 1930 σ. 240-252). Εἰς τὴν σύνταξιν ὅμως τῆς ἐργασίας μου εἶχον βεβαίως πάντοτε ὑπὸ ὅψιν τὰς γενικὰς ὅδηγίας τὰς παρεχομένας ὑπὸ τοῦ κ. Στ. Κυριακίδου (΄Ελλ. Λαογραφία μ. Α' σ. 390), δὲν ἥκολούθησα ὅμως τὴν κατάταξιν τῶν ἀνωτέρω συγγραφέων διὰ τοὺς ἔξῆς λόγουν. Ἐπειδὴ σκοπὸς κυρίως τῆς μελέτης μου, ὡς ἀνωτέρω ἀνέφερα, εἶναι νὰ δοθοῦν κυρίως ὅδηγίαι εἰς τοὺς διδασκάλους τῆς Ἡπείρου, ἔθεωρησα σκόπιμον διρόπος τῆς συλλογῆς νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν εὔκολος καὶ εὐληπτός. Ός τοιοῦτον διρόπον ἔθεωρησα μόνον τὴν κατ' ἀλφαριθμητικὴν τάξιν καταγραφὴν τῶν τοπωνυμικῶν, φροντίζων πάντοτε διὰ τὴν πιστὴν κυρίως αὐτῶν ἀπόδοσιν, ὡς καὶ τὴν ἔξηγησιν αὐτῶν, δταν τοῦτο εἶναι δυνατόν. Δὲν παρέλειψα ἐνίστε καὶ τὴν ἔξηγησιν λέξεων ὡς καὶ τὴν καταγραφὴν παραδόσεων δυναμένων νὰ ἐρμηνεύσουν τὰς καταγραφομένας τοπωνυμίας.

¹⁾ Πολλὰς Ἡπειρωτικὰς τοπωνυμίας ἔξηγοιν εἰς τὰ ἐργα των δ Rouenville, δ Ἀραβαντινός, δ Λαμπρίδης, ἀν καὶ πολλαὶ ἔξηγήσεις των εἶναι πολλάκις ἀνεπιστημονικαὶ καὶ αὐθαίρετοι.

Εἰς τὴν ἀπόφασίν μου ταύτην εἶχον συνεπίκουρον καὶ τὴν σύστασιν τοῦ κ. Στ. Κυριακίδου, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Δελτίον Λαογρ. τ. Ι' τοῦ 1929 σ. 240 ἐν ἀρχῇ), καὶ τῆς Συντάξεως τῶν Ἡπειρ. Χρονικῶν (τ. Γ' τοῦ 1928 σ. 331). Τὸ σύστημα ἄλλως τε τῆς καταγραφῆς τῶν τοπωνυμιῶν κατὰ τὸ ὑπὸ αὐτῶν δηλούμενον καὶ σημαινόμενον παρουσιάζει πολλὰς δυσκολίας, προκειμένου μάλιστα διὰ τὴν συλλογὴν τῶν τοπωνυμιῶν τῆς Ἡπείρου, πολλαὶ τῶν ὅποιων εἶναι ἔνδρυσοι καὶ συνεπῶς δύσκολοι εἰς τὴν κατὰ τὸ δηλούμενον καὶ σημαινόμενον κατάταξιν.

Οἱ Χουλιαράδες, ἡ ἴδιαιτέρα μου πατρίς, τῶν ὅποιων δημοσιεύω κατωτέρῳ τὰς τοπωνυμίας, κεῖνται Ν.Α. τῶν Ἰωαννίνων εἰς ἀπόστασιν 35 περίπου χιλιομέτρων ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ δύκου δρεινοῦ ἀνάντους καὶ δυσπροσίτου πανταχόθεν, εἰς ὕψος ἀπὸ 350—1335 μ., ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Ἀράχθου μὲ τὸν παραπόταμον Καλαριτινὸν (τὸν Ντουβιάκιν καλούμενον εἰς Χ.) καὶ ὑπάγονται εἰς τὸ τμῆμα τοῦ Μαλακασίου. Μετὰ τῶν προκειμένων δὲ χωρίων Βεσταβέτσι (νῦν Πετροβούνι), Παλαιοχώρι (Σεράκου), Μιχαλίτσι καὶ Ντοβίζδιανα (νῦν Προσήλιον) ἀποτελοῦν τὴν περιοχὴν τῶν Χουλιαροχωρίων. Ἐκ τῶν χωρίων τούτων τὸ Παλαιοχώρι καὶ τὰ Ντοβίζδιανα εἶναι βλαχόφωνα καὶ ἀποτελοῦν τὸ τελευταῖον νοτιοδυτικὸν δριον τῆς ἔξαπλώσεως τῆς βλαχικῆς γλώσσης. Ο συνοικισμὸς τῶν Χ. φαίνεται ὅτι εἶναι ἀρχετὰ ἀρχαῖος, τοῦλάχιστον 400 ἔτῶν, ζωες δὲ καὶ περισσότερον. Μνήματα σωζόμενα εἰς τὸν Ἀγον Δημήτριον τὸν χρησιμεύοντα, πρὸ ἔτῶν πάντως, ως κεντρικὴ ἐκκλησία, ὀνόματα καὶ ἐπίθετα σωζόμενα εἰς τοπωνυμίας ἄγνωστα σήμερον καὶ εἰς τοὺς πλέον γεροντοτέρους μᾶς πείθουν περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῆς κοινότητος.

Ο Π. Ἀραβαντινὸς (Χρονογ. τ. Β' σ. 334.) σημειώνει ἐν τῇ δημοσιευμένῃ αὐτοῦ στατιστικῇ τῆς Ἡπείρου ἀναγομένῃ περὶ τὸ 1850 τοὺς Χ. κατοικουμένους ἀπὸ 31 οἰκογενείας ἥτοι περὶ τοὺς 150 κατοίκους, σήμερον δὲ κατοικοῦνται ἀπὸ 1050 καὶ πλέον¹. Τὰ πρῶτα σχολεῖα τῶν Χ. ίδρυθησαν ἀρχετὸν πρὸ τοῦ 1800². Κἄποτε θὰ δημοσιεύσω τὴν ιστο-

¹⁾ Σημειώνω ἐνταῦθα ὅσας γνωρίζω περὶ τῶν Χ. ιστορικὰς πληροφορίας διὰ νάρωσος ἀφορμὴν εἰς ὅσους θελήσουν νὰ γράψουν τοπωνυμικὰ ἀνάλογα νὰ καταγράψουν ταὶ διασώσουν ὅσας εἶναι δυνατὸν ίστορικὰς πληροφορίας ἀναγκαιοτάτας, ἐνίστε καὶ ήδη τὴν κατανόησιν πολλῶν τοπωνυμιῶν καὶ διὰ τὴν ίστορίαν τῆς Ἡπείρου γενικῶς.

²⁾ "Οτι οἱ Χ. εἶχον συγχροτημένην καὶ δρῶσαν κοινότητα καὶ πρὸ τοῦ 1800 μᾶς τείθει ἡ κεντρικὴ των ἐκκλησία τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς ἔχουσα ὕδατας τοπογραφίας καὶ θαυμάσιον σκαλιστὸν τέμπλον. Ἐπιγραφὴ δὲ ἀνωθεν τοῦ ἱεροθύρου τοῦ νάρθηκος ἔχει ως ἔξης : ΗΓΤΟΡΙΘΙ ΧΤΟΣ Ο ΘΙΟΣ ΚΕ ΠΑΝΣΕΠΤΟΣ ΝΑΟΣ ΤΙΣ ΑΓΙΑΣ ΚΕΝΔΟΞΩ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΙΡΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΒΙΣ ΑΡ-

ρίαν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς πατρίδος μου, διότι νομίζω ὅτι διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἴστορίας ἑκάστου χωρίου τῆς Ἡπείρου χωριστά, θὰ ἔλθουν εἰς φῶς πολλοὶ ἄγνωστοι μέχρι σήμερον Ἡπειρῶται διδάσκαλοι καὶ θὰ δοθῇ ὅλη δι' ἀρτιωτέραν καὶ πληρεστέραν ἴστορίαν τῆς παιδείας ἐν Ἡπείρῳ, διότι αἱ ὑπάρχουσαι πηγαὶ μόνον διὰ τὰ Ἰωάννινα ἀσχολοῦνται, καὶ διὰ ταῦτα οὐχὶ ἐπαρκῶς, μένουν δὲ ἀνεξερεύνητα πολλὰ ἄλλα κέντρα καὶ ἐπαρχίαι καὶ ἰδίως τὰ χωρία τῆς Ἡπείρου, ἔκαστον τῶν ὁποίων ἔχει καὶ τὴν ἰδιαιτέραν του ἐκπαιδευτικὴν ἴστορίαν, ἐνδιαφέρουσαν πολλάκις.

Σχετικῶς μὲ τὴν προέλευσιν τοῦ ὄνοματος τῶν Χ. ὑπάρχει παράδοσις, ὅτι αὕτη προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι οἱ πρῶτοι κάτοικοι αὐτῶν πιθανῶς ἐκ τοῦ γειτονικοῦ Βεσταβετσίου προελθόντες, δπερ κατὰ ἐπιτόπιον παράδοσιν ἡτο πάλαι κωμόπολις πολυάνθρωπος Μελιγγόπολις καλούμενη καταστραφεῖσα ἀπὸ πανώλους¹, εἶχον ἐγκατασταθῆ εἰς τὰ ἀφθονοῦντα τότε ἐν Χ. δάση καὶ κατεσκεύαζον χουλιάρια ἰδίως καὶ ἄλλα σχετικὰ ἥδη.

«Ἐκ τῆς φράσεως δὲ τῶν περιοίκων «πάμε στοὺς Χουλιαράδες» δηλ.

ΧΙΕΡΑΤΕΒΟΝΤΟΣ ΤΩ ΠΑΝΙΕΡΟΤΑΤΟΥ ΚΕ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΣ ΚΙΡΙΣ ΚΙΡ ΙΕΡΟΘΕΣ.

ΙΣΤΟΡΙΘΙ ΚΕ ΔΙΑ ΧΙΡΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΥΕΡΕΟΣ ΚΕ ΓΕΟΡΓΙΩ ΑΥΤΑΔΕΛΦΩ ΕΚΟΜΙΣ ΦΟΡΤΟΣΙΣ ΚΕ ΠΕΡΕΤΕΒΟΝΤΑΣ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ ΜΟΝΑΧΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΒΟΝΤΟΣ ΚΕ ΠΕΡΙΜΟΧΘΩΝΤΟΣ ΕΝ ΤΟ ΝΑΟ ΤΣΤΟ ΗΟΑΝΩ ΓΕΡΟΝΙΚΩΣ.

ΚΕ ΕΞΟΔΕΨΕ ΠΙΝΓΙΛ ΥΚΟΣΙ ΉΤΙ 20 ΚΕ ΓΡΟΣΙΑ 50.

ΕΤΟΣ 1804 ΕΤΕΛΙΟΘΙ ΑΥΓΣΤΩΣ 15.

Ἐπὶ δὲ τῆς φορητῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ τέμπλῳ ὑπάρχει ἡ ἔξης ἐπιγραφή: «ηστορίθησαν τὰ δεσποτικὰ διὰ χιρὸς Ἀθανασίου ιερέως Πλακίδα ἐκόμις φορτώσι 1800 Αύγουστου 12». Ὅπαρχει ἐπίσης καὶ ἐν ἀντιμήνσιον ζωγραφισμένον μὲ χρονολογίαν 177... Εἰς δὲ τὴν προσκομιδὴν ὑπάρχει στήλη τῶν ὄνομάτων τῶν διδασκάλων ἐξ ἣς πειθόμεθα, ὅτι ὑπῆρχον εἰς Χ. σχολεῖα πολὺ πρὸ τοῦ 1800. Ἐπιγραφὴ ἐπίσης ἐπὶ λίθου εἰς τὴν ἀνατολικὴν ὄψιν τῆς ἰδίας ἐκκλησίας ἀναγράφει ἵτος κτίσεως τὸ 1745. Ἡ δὲ σφζομένη σφραγὶς τῆς κοινότητος, ἡς ἀπέναντι δημοσιεύω ἀντίτυπον φέρει εἰς τὸ μέσον τὴν εἰκόνα τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, κύκλῳ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΧΟΡ. Χ8ΛΑΡ. 1820.

¹⁾ Εἰς τὸ Βεσταβέτοι σφζεται ἐπίσης ἡ παράδοσις ὅτι ἐκ τῶν διασπαρέντων τότε κατοίκων του προῆλθον οἱ Σαρακατσάνοι. Τὴν παράδοσιν ταύτην ὑποστηρίζει καὶ τὸ γεγονός, ὅτι πολλοὶ Σαρακατσάνοι ἔχουν ὄμοιάν τοιαύτην, πολλοὶ δὲ ἔχουν καὶ ἐπωνύμια ὑπάρχοντα ἄλλοτε καὶ σήμερον εἰς τὸ Βεσταβέτοι, καὶ πρὸ παντὸς τὸ ὄνομα μπιζίτζιάνου μὲ τὸν ὄποιον οἱ βλαχόφωνοι τῶν πέριξ χωρίων ἀποκαλοῦν καὶ τὸ χωρίον Βεσταβέτοι καὶ τοὺς Σαρακατσάνους. Εἶναι δὲ ἔξηκριβωμένον, καὶ παράδοσις ἐπιχώριος τὸ λέγει, ὅτι ὁ Κατσαντώνης, ὁ περίφημος κλέφτης, ἦτο Σαρακατσάνος ἀπὸ τὸ Βεσταβέτοι.

εἰς τοὺς κατασκευαστὰς χουλιαρίων λέγουν δτι προῆλθεν ἡ τοπωνυμία¹⁾. Ό κ. Burelianu, Πρόδεσνος τῆς Ρουμανίας ἐν Ἰωαννίνοις, συγγραφεὺς ἀξιολόγου πραγματείας περὶ τῶν Κουτσοβλάχων τῆς Ἀλβανίας(κακῶς βέβαιώς θέλει εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἡπειρον) δημοσιευθείσης ἵταλιστὶ (Φλωρεντία 1912), εἰς ἄλλην ἔθνολογικὴν μελέτην ἐν τῷ κουτσοβλαχικῷ περιοδικῷ *Peninsula Balcanica* (ἡ Βαλκανικὴ Χερσόνησος) νομίζει, δτι οἱ κάτοικοι τῶν Χουλιαριάδων ἔχουν σχέσιν πρὸς τοὺς Lingurari (=Χουλιαριάδες ἐκ τοῦ lingura=χουλιάρι) τῆς Ρουμανίας, οἵτινες εἶναι Ρουμᾶνοι τῆς φυλῆς Rudari, οἱ δποῖοι καὶ σήμερον ἀποκλειστικῶς ἀσχολοῦνται μὲ τὴν κατασκευὴν χουλιαρίων καὶ ἄλλων σχετι-

κῶν ξυλίνων εἰδῶν. Τὸ τοιοῦτον ὅμως οὐδαμόθεν δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ, διότι οὔτε πηγὴ ἡ παράδοσις σχετικὴ σώζεται ἀναφέρουσα, δτι οἱ Χουλιαριάδες ἥσάν ποτε βλαχόφωνοι, οὔτε αἱ ἐλάχισται βλαχικαὶ τοπωνυμίαι, περὶ ὧν δ λόγος κατωτέρῳ, δύνανται νὰ μᾶς πείσουν περὶ τούτου, ἀπεναντίας δὲ οἱ ὁμοροῦντες πρὸς τοὺς Χ. βλαχόφωνοι ἀποκαλοῦντοὺς Χ. καὶ τοὺς λοιποὺς μὴ βλαχοφώνους περιοίκους «τσακαλίτες», οἷοντες βαρβάρους, ὡς μὴ ὅμιλοῦντας τὴν γλῶσσαν αὐτῶν καὶ μὴ μετέχοντας τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν. Υπάρχουν ἄλλως καὶ ἐλάχισται σλαβικαὶ τοπωνυμίαι.

Οἱ κάτοικοι τῶν Χ. εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν μετήρχοντο ἴδιως τὸν μεταπράτην ζώων, βουτύρου, μέλιτος, δερμάτων διὰ γουναρικά, ξυλίνων εἰδῶν (χουλιάρια, καυκές, δράχτια κ.λ.π.), ἀτινα ἥγοραζον ἐκ τῶν χωρίων τοῦ Ἀσπροποτάμου καὶ ἔφερον εἰς Ἰωάννινα καὶ ἐπώλουν ἐκεῖ ἐπ' ἀνταλλαγῇ κυρίως εἰδῶν τῆς βιοτεχνίας τῶν Ἰωαννίνων. Μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου ἀπελευθερωθείσης τῆς περιοχῆς τοῦ Ἀσπροποτάμου ἦναγκάσθησαν νὰ τραποῦν εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα καὶ ἐγένοντο ἴδιως κτί-

¹⁾ Εἰς τὴν θέσιν «κάμπος» εὑρέθησαν τάφοι μὲ νομίσματα, ἀγγεῖα καὶ δπλα, πρὸς ἥμινων δὲ καὶ μικρὸν ἀγγεῖον μὲ 29 νομίσματα ἀργυρᾶ μικρὰ διαφόρων χωρῶν καὶ ἐποχῆν ἀρχαίων, εἰς δὲ τὴν θέσιν «καστέλλι» ὑπάρχουν ἔρείπια τειχῶν ἀναγόμενα εἰς τοὺς μακεδονικοὺς χρόνους κατὰ τὸν ἄγγλον ἀρχαιολόγον κ. H. Haworth, τὸν ἐπισκεψθέντα τὴν κατὰ τὸ 1930.

σται, ζωέμποροι (τσαμπάσηδες), ἀνθρακεῖς καὶ διάφοροι μικροεπαγγελματίαι. Ὡς μεταπράται καὶ ζωέμποροι ἡναγκάζοντο οἱ Χ. νὰ μηχανεύωνται παντοειδεῖς πονηρίας καὶ ψεύδη καὶ διὰ τοῦτο ἐπλάσθη ἡ παράδοσις, ὅτι «ὅ Θεὸς εἶχε δυὸ σακκιὰ ψέμματα καὶ τὸ μὲν ἔνα τὸ ἔδωσε στοὺς Χουλιαράδες τὸ δὲ ἄλλο τὸ μοίρασε στὸν κόσμον ὅλο» καὶ ὅτι «ὅ Θεὸς τὰ ψέμματα τὰ λίχνισε στοὺς Χ. καὶ ἔτσι τὰ μεγάλα ἔμειναν ἔκει, τὰ δὲ μικρότερα πῆγαν στὸν ἄλλον τὸν κόσμον». Ἐκ τῆς παραδόσεως δὲ ταύτης ἐπλάσθη καὶ ἡ φράσις ἡ λεγομένη εἰς τὰ περίχωρα «ψέμμα Χουλιαράτικο» δηλοῦσα τὸ χονδροειδὲς ψέμμα. Εἰς ἄλλας παραδόσεις, ως εἰς ἔκείνην κατὰ τὴν ὅποιαν ἐγέλασαν τοὺς Πραμαντιῶτες καὶ ἔσπειραν ἀλάτι, καὶ τοὺς Βεστανετσινοὺς καὶ ἔφαγαν γάϊδαρο, καὶ πολλὰς ἄλλας παρεμφερεῖς φέρονται ἄλλοτε ως ἐπιτήδειοι, ἄλλοτε ως ἀπλοῖκοι, ἄλλοτε ως ἔξυπνοι· καὶ ως ὑπερτεροῦντες τῶν κατοίκων τῶν πέριξ χωρίων, καὶ ως ἔχοντες ἴδιαίτερον ἥθογραφικὸν χρῶμα¹⁾.

Πᾶσαι αἱ τοπωνυμίαι προφέρονται ὑπὸ τῶν κατοίκων συνηθέστατε εἰς τὴν αἴτιατικὴν πτῶσιν καὶ δι' αὐτὸ μὲ αὐτὴν τὴν πτῶσιν κατέγραψα τὴν προφοράν των.

Γενικῶς αἱ τοπωνυμίαι τῶν Χ. εἶναι κατὰ $\circ/_{10}$ ἔλληνικαί. Ἐλάχισται εἶναι ὀφθαλμοφανῶς βλαχικαὶ ως κουρανάλτα, γκούρα, φουνταρόσα, μαυτάρα, μουτσίλες, πάδες, παδούλλα, τινὲς πιθατώτατα σλαβικαὶ ως δύναται νὰ εἰκάσῃ τις ἐκ τῶν καταλήξεων ως ἀμπροβίτσα, ντριανέβα, σάταινα, καὶ ἀρκεταὶ δυσεξήγητοι καὶ ἀγνώστου προελεύσεως, ἡ δὲ ἔξήγησις αὗτῶν ἀπαιτεῖ εἰδικοὺς βαλκανολόγους. Τὰς τοπωνυμίας κατέγραψα μὲν ἀλφαριθμητικῶς, δὲν παρέλειψα ὅμως νὰ σημειώσω παρ³ αὐτὰς βραχυγραφικῶς τὸ δνομα τῆς περιοχῆς εἰς τὴν ὅποιαν ἀνήκουν. Ἡ μεγαλυτέρα περιοχὴ εἶναι ἡ Γκούρα (Γ.), ἡ τις ἀποτελεῖ μόνιμον συνοικισμόν, ὡραν ἀπέχοντα τῶν Χ. κατοικούμενον ἀπὸ 50 οἰκογενείας, αἵτινες ἀπώκησαν οὐχὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἔκει, πολλαὶ δὲ ἔχουν οἰκίας καὶ εἰς Χ. Ἄλλαι μεγάλαι περιοχαὶ εἶναι ὁ Κάμπος (Κ.), ἡ Τζίρη (Τ.), ἡ Ἀμπροβίτσα (Α.), ἡ Ντριανέβα (Ν.), ἡ Σάταινα (Σ.), ἡ Ἔρεκα (Ε.), αἱ Ῥάχεις (Ρ.) σημειούμεναι βραχυγραφικῶς διὰ τοῦ ἀρκτικοῦ γράμματος αὗτῶν, περὶ τῶν ὅποιων βλέπε εἰς τὰς οἰκείας λέξεις.

Ἐν τέλει πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν τῶν τοπωνυμιῶν παρατίθεται τοπογραφικὸς χάρτης λεπτομερὴς ἀναγράφων τὰς περιοχάς, ως καὶ τὰς

¹⁾ Ὅρα καὶ τὴν παράδοσιν τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὰ Ἡπειρ. Χρονικά (τ. Β'. τοῦ 1927 σ. 168) κατὰ τὴν ὅποιαν Χουλιαράδες ἀρχαιοκάπηλοι πῆγαν νὰ πάρουν τὰς μολῶνες τῆς Κάκκινης ἔκκλησίσ τοῦ Βουργαρελίου.

κυριωτέρας τοποθεσίας σχεδιασθεὶς ὑπὸ τοῦ δασολόγου-τοπογράφου κ. 'Α. Δημητριάδου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τελευταίων χαρτογραφικῶν ἔργασιῶν τῆς χαρτογραφικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Στρατοῦ, πρὸς τὸν δποῖον καὶ ἐντεῦθεν ἀπευθύνω τὰς εὐχαριστίας μου¹.

Ἄιτριάδα, ἡ προφ. στ' ν 'Αἰνδριάδα (Ρ.). Τοπωνυμία ἐκτάσεως εἰς τὴν δποῖαν κεῖται ἔξωκκλήσιον τῆς Αγίας Τριάδος. Κατ' ἀνάλογον τρόπον ἐγένοντο αἱ τοπωνυμίαι 'Αῖλιάς, 'Αἴδμητ'ς, 'Αἴν'κόλας, 'Αἴγιάνν'ς. ('Αναγν.² σ. 95. Στεργ. σ. 330).

ἄκρες, αἱ προφ. στ' αἱ ἄκραις. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς μέρη ὅπου λήγει ἡ ἐπίπεδος ἐπιφάνεια καὶ ἀρχεται ἡ κατώφρεια.

ἀλαταριές, αἱ προφ. στ' αἱ ἀλαταργ'ιές. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς μέρη ὅπου ὑπάρχουν πλάκες (=λίθοι μὲ δμαλὴν ἐπιφάνειαν), ἐπὶ τῶν ὕποιων οἵ βροσκοὶ θέτουν ἀλας τριμένον ἀναμεμειγμένον μὲ ἀλευρον ἥ πίτυρα «γιὰ ν' ἀλατίζ'ν τὰ κουπάδια». (Στεργ. σ. 327).

ἀλπότρυπτες, αἱ προφ. στ' αἱ ἀλπότρυπτις (Τ.). Τοπωνυμία συνήθης διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς μέρη ἔχοντα πέτρας μεγάλας ἀνάμεσα τῶν δποίων ὑπάρχουν ὅπαὶ κατάλληλοι δι' ἐνδιαιτήματα τῶν ἀλωπέκων (Στεργ. σ. 328). 'Ομοίως ἐγένετο καὶ ἡ τοπωνυμία κορατζινότρυπα (βλ. λ).

ἀλώνι, τὸ προφ. στ' ἀλών³. Τοπωνυμία διδομένη εἰς τοποθεσίαν ὅπου ὑπάρχουν ἀλώνια. Συνήθως ἡ τοπωνυμία αὕτη συνοδεύεται καὶ μὲ τὸ δνομα τοῦ ἰδιοκτήτου εἰς τ' ἀλών³ τ' Σούλ³, — τ' Στέφ³, — τ' Κακούρ, — τ' Χρ'στιά, — τ' Διάκ³, — τ' Μαλάμ³ — τ' Μασαλᾶ, — τ' Γιάνν³, — τ' Κουμματᾶ, — τ' Φούκω. Ἡ τοπωνυμία αὕτη ἀπαντᾶ καὶ εἰς λόφους κωνοειδεῖς μὲ δμαλὴν κορυφήν, ὡς καὶ εἰς κυκλικὰς ἐπιπέδους ἐπιφανείας περικλειομένας ὑπὸ πετρῶν. 'Απαντοῦν καὶ τοπωνυμίαι ἀλουνάκ³ καὶ ἀλουνδακ³ ('Αναγ. σ. 97, Στεργ. σ. 331).

ἀμπέλι, τὸ προφ. τ' ἀμβέλ³. Τοπωνυμία διδομένη συνηθέστατα ὅπου ὑπάρχει ἡ ὑπῆρχεν ἀμπέλι. Πολλάκις συνοδεύεται καὶ μὲ τὸ δνομα τοῦ ἰδιοκτήτου ὡς τ' ἀμβέλ³ τ' Μαλάμ³, — τ' Σόντ³.

Ἀμπροβίτσα, ἡ προφ. 'Αμβρουβίτσα. 'Ονομασία συνοικισμοῦ χειμερινοῦ τῶν Χουλιαράδων ἐκτάσεως δύο περίπου τετραγωνικῶν χιλιομέτρων

¹⁾ Εἶναι ἀνάγκη ὅσοις θελήσουν νὰ κάμουν ἀναλόγους τοπωνυμικὰς ἔργασίας νὰ συνοδεύουν ταύτας μὲ χάρτην ἔστω καὶ ἐντελῶς πρόχειρον εἰς τὸν δποῖον νὰ σημειοῦνται οἱ κυριώτεροι γεωγραφικοὶ ὅροι καὶ αἱ μεγαλύτεραι περιοχαὶ καὶ τοπωνυμίαι.

²⁾ Διὰ τῶν βραχυγραφιῶν 'Αναγ. καὶ Στεργ. γίνεται ἡ παραπομπὴ εἰς τὰς δμοίας τοπωνυμίας τὰς περιεχομένας εἰς τὰς προλεχθείσας ἐν ἀρχῇ ἔργασίας τοῦ κ. Γ. 'Αναγνωστοπούλου, ὡς καὶ τοῦ κ. Κ. Στεργιοπούλου.

³⁾ 'Ο φθόγγος εἰ δηλοῦται διὰ σ παχέος εἶτε μικροῦ εἶτε κεφαλαίου.

ἐντελῶς ἐπίπεδος εἰς τὸ μέσον τῆς κατωφερείας τῆς διηκούσης ἀπὸ τοὺς Χ. πρὸς τὸν "Αραχθον. Ἡ ἐτυμολογία εἶναι ἄγνωστος, ἵσως σλαβική.
ἀνάβρα, ἥ· βλ. βλύστρα.

ἀνάρραχο, τό. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς τὰς κορυφογραμμὰς τῶν λόφων καὶ ὅρεων. Τὸ ἀνάρραχο λέγεται καὶ κατάρραχο καὶ καταρράχι.

ἀνωνέλος, δ· προφ. οὖν ἀνέλους, στοὺν ἀν' νέλου. Ὁνομα τοποθεσίας μικρᾶς διαρρεομένης ὑπὸ μικροῦ χειμάρρου ἐν ᾧ κεῖται βρύσις, ἀγνώστου ἐτύμου.

ἀρμυρονόρι, τό· προφ. τ' ἀρμυρονέρ' (Σ.). Τοπωνυμία παρὰ τὴν κοίτην τοῦ 'Αράχθου, ἐξ ἣς πηγάζει ὕδωρ ὑφάλμυρον.

ἀχνριῶνα, ἥ. Τοπωνυμία συνήθης εἰς οἰκήματα χρησιμεύοντα διὰ τὴν ἐναποθήκευσιν χόρτων, ἀχύρων. Συνήθως συνοδεύεται καὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἴδιοκτήτου,—τ' τάκούρ',—τ' Μασαλᾶ,—τ' Δημηλίκα.

βαλαράτικα, τά· προφ. τὰ βαλαράτ' κα (Τ.). Τοποθεσία ἐπίπεδος πετρώδης μὲ ἀγρούς τινας χέρσους. Ἡ τοπωνυμία πιθανώτατα προηλθεν ἐκ τοῦ ἴδιοκτήτου τῶν ἀγρῶν Βαλάρη τινός. Κατὰ τὸ Βαλαράτικα (δηλ. χωράφια, οικήματα) ἔχομεν σήμερον εἰς Χουλ. Μαλαμάτικα, Μπενεκάτικα παρὰ τὰ συνήθη Μαλαμάϊκα, Μπενεκαϊκα καὶ πολλὰ ἄλλα (Άναγ. σ. 100 ὅπου ἀναφέρεται τοπωνυμίαι στοὺ Παναζάτ' κον).

βαγένι, τό· προφ. τούθιαέν'. Τοποθεσία ἔχουσα κοιλότητα χαίνουσαν δμοιαζουσαν πίθον (Στεργ. σ. 329).

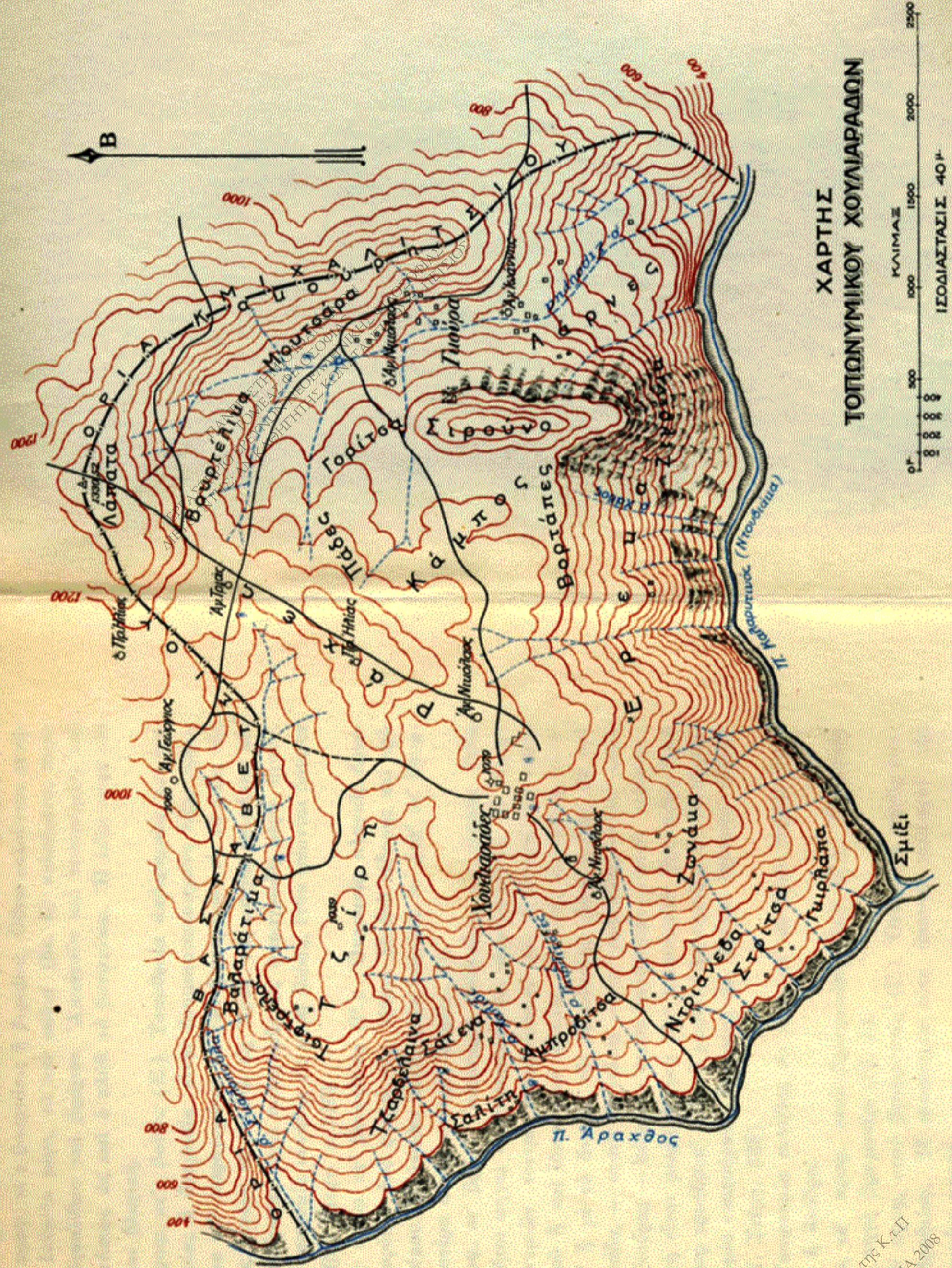
βέστες, αἶ· προφ. στ' σ βέστις (Τ.) Τοπωνυμία ἀνίκουσα εἰς μικρὰν πρανή δμαλήν πλήρη πτέροης περιοχὴν καλλιεργούμενην ἄλλοτε, ἔχουσαν μικρὰν πηγὴν δηλ. γούραν βλ. λ.

βιρδς, δ· προφ. οὖν β' ρός. Οὗτοι καλοῦνται τὰ μέρη τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ εἰς τὰ δύοια λόγῳ τῆς μικρᾶς κλίσεως συσσωρεύεται πολὺ ὕδωρ. Β' ροὶ καλοῦνται ἐπίσης κοιλώματα τῆς κοίτης τοῦ χειμάρρου εἰς τὰ δύοια ὑπάρχει καὶ κατὰ τὸ θέρος ὕδωρ. Τῆς λέξεως ταύτης ἀπαντοῦν καὶ τύποι βίρα, ἥ, ὀβίρα, ἥ, καὶ οὐθίρα, ἥ, βίραγγας, δ, βίραγγα, ἥ, βιράνα, ἥ. Ἀναλόγως τῆς ποσότητος τοῦ ὕδατος αὐτῶν ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στοὺ β' ρὸ τοὺν τρανὸ ἥ μιγάλου, ἥ μικρὸ ὡς καὶ ἐξ ὀνομάτων ὡς στοὺ β' ρὸς τοὺς Μάρου ἐκ τῆς πνιγείσης Μάρως. Ἐκ τῆς βλαχικῆς vird = πηγή, δίνη. (Βλεπ. Άναγ. σ. 90).

βλασάνη, ἥ. Τοπωνυμία διδομένη εἰς τοποθεσίας ἐν αἷς φύεται πόη καλούμενη βλασάνη. Ἀπαντᾶ καὶ τοπωνυμία εἰς τὸν πληθ. στ' σ βλασάνις.

βλισίδια, τά· Τοπωνυμία τοποθεσίας παρὰ τοῖς Χ. ἐν ἥ ἀνεκαλύφθη πρὸ καιροῦ ἀρχαῖος τάφος. Ἡ ὀνομασία προηλθε προφανῶς ἀπὸ τὰ βρεσίδια ἥ βλισίδια (=εύρηματα) τὰ εὑρεθέντα ἐν τῷ τάφῳ. Διὰ τῆς λέξεως

ΧΑΡΤΗΣ
ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΟΥ ΧΟΥΛΙΑΡΑΔΩΝ

Ε.Γ.Δ ΠΓΣΚΤ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

βλισίδι δηλοῦν ἐν Ἡπείρῳ συνηθέστατα τὰ ἀρχαῖα εὐρήματα καὶ ίδιως τὰ νομίσματα ώς λ. χ. «οὐ Γιάννος βρῆκι "να βλισίδ'" στοὺς χουράφ' τ'».

βορτάπες, αἱ· προφ. στ' ἡς βουρτάπις ή βιρτάπις. Οὗτοι καλοῦνται συνήθως μικρὰ δμαλὰ ἐπίπεδα μέρη, τὰ καὶ σάδια (βλ. λ.) καλούμενα, περικυκλούμενα ὑπὸ δγκολίθων καὶ βράχων. 'Απαντοῦν καὶ τοπωνυμίαι τοὺς βουρτόπτ', ὁ βουρτόπους ώς καὶ ὁ πληθ. τὰ βουρτόπια. 'Η λέξις κατὰ τὸν κ. Burelianu εἶναι βλαχική.

βούβες, αἱ· προφ. στ' ἡς βούβης (Ε.). Τοποθεσία ἀπόκρημνος καὶ φαραγγώδης, τῆς δποίας ή ὄνομασία εἶναι δνοματοπεποιημένη λέξις παραχθεῖσα ἐκ τοῦ ἦχου τοῦ παραγομένου ἐκ τῶν ὁιπτομένων εἰς τὸ χάος τῆς τοποθεσίας. Βούβες λέγουν τὰ παιδιὰ εἰς Χουλ. τὰς μικρὰς ἐπιμήκεις πέτρας αἱ δποίαι ὑπτόμεναι μετὰ συστροφῆς εἰς φαραγγώδη μέρη ἥχοῦν.

βούρλα, τά· Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη ἔλωδη, ἐνθα φύονται βούρλα (βρύα=βρύουλα) (βλ. Στεργ. σ. 325).

βουρτέλικα, ἡ· προφ. στ' βουρτέλ'κα (Ρ.). 'Ονομασία πλαγιᾶς ἀρκετῆς ἐκτάσεως καταφύτου ἀπὸ φτέρες νῦν, ἄλλοτε δὲ ἀπὸ κέδρους καὶ πρίνους, ἀγνώστου ἐτύμου. 'Η ἀνωθεν αὐτῆς δάχη καλεῖται στ' δάχ' στ' βουρτέλ'κα, ή δὲ ὑψηλοτέρα αὐτῆς κορυφὴ λάπατα, τά.

βρύση, ἡ· προφ. στ' βρύσ'. Τοπωνυμία διδομένη εἰς τόπους ἐνθα ὑπάρχουν κρῆναι ἢτοι πηγαὶ διευθετημέναι καὶ περιποιημέναι. Αἱ περισσότεραι τῶν τοπωνυμιῶν τούτων συνοδεύονται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ κατασκευαστοῦ, δωρητοῦ ἢ καὶ ἴδιοκτήτου κάποτε, ώς —τ' οι Λιμουνιά, — τ' Προτο' — τ' φιλον' ἢ μὲ τὸ ὄνομα τῆς τοποθεσίας ὅπου κεῖται, ώς στ' βρύσ' στ' ν Αἰνδριάδα, — στοὺν ἀν' νέλου, — στ' μουτσίλις, — στ' μουτσάρα — στ' τ' οι Γκούρας — βέντρα — στοὺν πλάτανου — στοὺν γιλαδόρου. "Οταν ἡ πηγὴ εἶναι μικρὰ ἔχομεν τὴν τοπωνυμίαν βρυσούλα, ὅταν δὲ ἔχει ψυχρὸν ὕδωρ κρυόβρυσ". Εἰς τὸ χωρίον Ἀητορράχη (τ. Κοτόρτσι) ὑπάρχει ἡ τοπωνυμία «κατούρδου», λεγομένη εἰς βρύσιν ἔχουσαν ὀλίγον ὕδωρ (Άναγ. σ. 97. Στεργ. 323).

βλύστρα, ἡ· Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη «π' ἀναβρὰν νερά». Ταυτόσημος εἶναι καὶ ἡ ἀνάβρα.

βρωμολάγγαδο, τό· προφ. στοὺς βρουμουλάγγαδου (Γ.). 'Ονομασία λαγγαδιοῦ ἐνθα ἡ πηγὴ βρωμονέρι (βλ. λ.).

βρωμονέρι, τό· προφ. στοὺς βρουμουνέρ' (Γ.). 'Ονομασία πηγῆς ἀναδιδούσης ὀσμὴν ὑδροθείου. 'Η τοπωνυμία αὗτη ἀπαντᾷ πολλαχοῦ τῆς Ἡπείρου εἰς παρομοίας πηγάς.

βωλάκες, αἱ· προφ. στ' ἡς βουλάκες (Τ.). Τοπωνυμία ἐκτάσεως δμαλῆς ἀκαλλιεργήτου σήμερον, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ παχέος ἐδάφους (ἐριθῶλαξ).

γελαδόρχος, δ· προφ. στοὺ γιλαδόρχου (Α.). Ὁνομασία μοναδικῆς πηγῆς εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀμπροβίτσας, παραγομένη ἵσως ἐκ τοῦ γελαδόρχεο, δηλ. μέρος ὃπου γρεκιάζουν (=κοιμοῦνται) τὰ γελάδια (Στεφ. σ. 328).

γκατζάβαλη, τοῦ προφ. στ' γκατζάβαλ' (Γ.). Ὁνομασία μικροσυνοικισμοῦ χειμερινοῦ τῆς Γκούρας, προελθοῦσα ἐκ τοῦ πρώτου οἰκιστοῦ Γκατζάβαλη.

γκέρχον, τοῦ προφ. στ' γκέρχ' (Τ.). Ὁνομασία χειμάρρου προελθοῦσα ἵσως ἐκ τοῦ ἔπωνύμου Γκέρχος.

γκιρλάπα, ḥ (Ν.). Ὁνομασία μικροῦ χειμερινοῦ συνοικισμοῦ τῶν Χουλ. ἐπὶ κατωφεροῦς ἐδάφους ἀνωθεν τοῦ Ἀράχθου. Πιθανῶς ἔχει σχέσιν κατὰ τὸν κ. Burelianu πρὸς τὸ βλαχ. girla = ποταμός.

γκιρλίκος, δ, προφ. στοὺ γκιρλίκου (Σ.). Ὁνομασία μέρους τῆς κοιτῆς τοῦ Ἀράχθου, ὃπου τὰ ὕδατα ἀπλούμενα καθιστοῦν αὐτὴν εὔδιάβατον. Ἡ τοποθεσία αὕτη καλεῖται καὶ πορὶ (προφ. στούπουρι) δηλ. πόρος. Κατὰ τὸν κ. Burelianu καὶ τοῦτο ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ βλαχ. girla.

γκιρλίτσες, αῖ προφ. στ' γκιρλίτσις (Σ.). Ὁνομασία χειμάρρου φαραγγώδους καὶ μὲ ἀποτόμους ὅχθας παραγομένη ἵσως καὶ αὕτη ἐκ τοῦ βλαχ. girla.

γκλίζαινα, ḥ, προφ. στ' γκλίζινα. (Τ.) Ὁνομασία ἐκτάσεως πρανοῦς καὶ δμαλῆς κεκαλυμμένης ὑπὸ ἄγρῶν καὶ θάμνων προελθοῦσα πιθανῶς ἐκ Γκλίζαινάς τινος συζύγου τινὸς Γκλίζα, εἰς ἣν ἀνήκεν. Παρομοίως ἔγινε καὶ ἡ τοπωνυμία στ' Λάζινα, ὡς καὶ τὸ χωρίον τῆς Ἡπείρου Λάζαινα, Λουγγιώτισα, Μανολιάσα.

γκορμπελδῆ, τοῦ (Ν.) προφ. στοὺ γκουρθιλόῦ. Ὁνομασία σπηλαίου κατοικουμένου ἵσως ποτὲ ὑπό τινος Γκορμπελόη. Οὗτος ἔχομεν δνομασίας σπηλαίων τ' Χαράλαμβού τοὺν Γιαγαίου, τ' Ἀναστάσης, τ' Βασού, τ' Κώστα, τ' Ντέμη καὶ ἄλλων.

γκόρτσο, τοῦ, προφ. στοὺ γκόρτσου (Γ.). Ὁνομασία μικροσυνοικισμοῦ διαθερισμοῦ αἴγοπροβάτων ἵσως ἐκ τοῦ πρώτου οἰκιστοῦ Γκόρτσου τινὸς ḥ ἐκ τοῦ ὅτι ἄλλοτε ἦσαν ἐκεῖ πολλὲς γκόρτσες (=ἄγριοαχλαδιές), δπότε τοῦτο εἶναι περιληπτικὸν κατὰ τὸ φτεροῦδος (βλ. λ.), πουρνάρι δένδρο, φιλίκι κ.λ.π.

γκρεμός, δ, προφ. οὖ γκρημός (=κρημνός). Τοποθεσία συνήθης ἀποκρήμνων τοποθεσιῶν. Πολλάκις συνοδεύεται καὶ μὲ δνομα, ὡς οὖ γκρημός τ' Λιουντάρινα ḥ ἔκει π' γκριμίστ' κι ḥ Λιουντάρινα (Σ.) ḥ μετὰ τὸ δνομα τῆς τοποθεσίας ἐν ḥ κεῖται, ὡς στοὺ γκρημὸ στὰ κόκκ' να,—στ' γκουρανάλτα—στ' ν ἔρικα.

γκρέμπρο, τοῦ προφ. στοὺ γκρέβρου. Τοπωνυμία συνήθης τοποθε-

σιῶν ὅπου ὑπάρχουν γκρέμερα (δηλ. ἐρείπια οἰκιῶν ἢ τοῖχων παλαιῶν). Πολλάκις συνοδεύεται καὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἴδιοκτήτου, ώς τὰ γκρέμερα τ' Μήταρ—τοὺν Μθινικαίου.

γκριμπούνι, το· προφ. τοὺν γκριθούν' (Ε). Ὁνομασία φάραγγος στενῆς, ὑψηλῆς καὶ ἀποτόμου σχηματιζομένης ὑπὸ ἀποτόμων καὶ ἀπορρόγων βράχων προελθούσης ὑπὸ διαβρωτικῆς δυνάμεως τῆς κοίτης τοῦ Καλαρρυτινοῦ. Εἰς "Αγαντά ἀπαντᾶ ἐπώνυμον Γκριμπούνης. Εἰς Χουλ. ἀπαντᾶ ἡ φράσις γκριθούν' εἰν' αὐτὸ τοὺν σπίτ", λεγομένη ἐπὶ οἰκίας κενῆς στερουμένης καὶ τῶν ἐλαχίστων ἐπίπλων.

γκρινίδο, το· προφ. στοὺν γκρινίδου (Α.). Ὁνομασία τοποθεσίας βραχώδους καὶ ἀποκρύμνου ἵσως ἐκ τοῦ γκρεμὸς κατὰ τὸ φτερούσος (βλ. λ.) ὅπότε γκρινίδο=τοποθεσία πλήρης κρημνῶν.

γκρούνιος, δ· προφ. οὗ γκρούνιος. (Ν.) Ὁνομασία τοποθεσίας παρὰ τὸν "Αραχθον πλήρους σπηλαιωδῶν βράχων ἀνατραπέντων προφανῶς, ώς καταδεικνύει ἡ θέσις αὐτῶν, ἐκ σεισμοῦ. Διασώζεται παράδοσις καθ' ἥν δ Γκρούνιος ἡτο συνοικισμὸς καταστραφεὶς ὑπὸ σεισμοῦ. Μετὰ τὴν καταστροφὴν λέγει ἡ παράδοσις, ὅτι ὑπὸ τὰ ἐρείπια ἥκουντο φωνὴ πετεινοῦ ἐπὶ 40 ἡμέρας. Τὴν παράδοσιν ἔνισχνει καὶ δημοτικὸν τραγούδι σφζόμενον ἔχον οὕτω:

"Ο Γκρούνιος ἐρροβόλησε τῆς Παπαντῆς τοὺν βράδυ
καὶ πλάκωσε νέννιὰ φαμβλιὲς καὶ δικουγχτὸν νυφάδες.

γουμενέλοι, οἱ· προφ. στ'ς γουμινέλ'ς. (Ε.) Τοποθεσία ἀπόκρημνος καὶ βραχώδης ἀνωθεν τοῦ Καλαρρυτινοῦ ἔχουσα μέσα σπήλαιον, ἐνῷ κατὰ τὴν παράδοσιν ἡσκήτευον ἡγούμενοι.

γούπατο, τό. Τοπωνυμία συνηθεστάτη καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἡπείρου διδομένη εἰς κοιλώματα τοῦ ἐδάφους καὶ μέρη ὑπήνεμα.

γούρα, ἥ. Τοποθεσία συνηθεστάτη καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἡπείρου, διδομένη εἰς μέρος ὅπου ὑπάρχουν πηγαὶ μικραὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Εἰς Χουλ. ἡ γούρα κυριολεκτεῖται ἐπὶ πηγῶν λίαν μικρῶν πρὸ τῶν δποίων σχηματίζουν κοιλότητα διὰ νὰ μαζεύεται τὸ νερό. Γούρα ἔπειτα λέγεται καὶ κάθε κοιλότης καὶ χωρὶς νερό. Γούρα ἐπίσης λέγεται εἰς Χουλ. καὶ τὸ μέρος εἰς τὸ δποῖον καίουν τὰ κάρδουνα (βλ. λ. καρνήθρες). "Ἐχομεν καὶ τύπον γούρνα καὶ ὑποκ. γουρούλλα, γουρίτσα καὶ γουρνίτσα, γουροπούλλα καὶ γουρνοπούλλα. "Ἐχομεν καὶ τοπωνυμίας στ' γούρα τ'ς Μάρου,—τ'ς λίτσα καὶ πληθ. στ'ς γούρις (Στερ. σ. 329).

δένδρος, δ· προφ. στοὺν δένδρου ἥ πληθ. στὰ δένδρα. Ὁνομα τοποθεσίας ἐν ἥ ὑπάρχει δένδρος (=δρῦς φυλλοβόλος) ἥ δένδρα πολλά. Ἐκ τῆς ὑπάρξεως νῦν ἥ ἀλλοτε δένδρου, θάμνου ἥ φυτοῦ τινος εἰς τινὰ τοποθεσίαν ἐγένοντο αἱ φυτώνυμοι τοπωνυμίαι. Τοιαῦται εἰς Χ. εἶναι αἱ ἀκό-

λουθοι. Στὸν ἄγριλιὰ (Ε.), στὸν ἄγριουκιρασὶα (Ε.), στὸν ἀριὰ (=quaer-
cūs aria), στὰ βάτια ἢ στὸς βάτους (Γ.), στοῦ γράβου Τόλ’ (Τ.), στὰ
γράβια (Τ.), στὰ γραβάκια (Τ.), στὸ γριντζίλια (Σ.) (=τὸ ἄγριον κλῆμα),
στὸ δάφν’, στὸ γκουρτσά (Κ.) (=ἄγριοαχλαδιά, στὸς γκουρτσές, στὸ γκουρ-
τσούλλα, στὸς γκουρτσούλλις, στὸ γκουρτσουπούλλα, στὸς γκουρτσουπούλ-
λις, στοὺ γκόρτσο (=τόπος πλήρης γκορτσιῶν), στὸ γκουρτσιά, στὸ Κό-
κουλ’ (Τ.),—τὸς Καλόγρια (Τ.) τὸ Μαντζίλα (Κ.) τὸ μουναχὴ (Τ.), στὸ μ πα-
λιουγκουρτσὰ (Γ.), στὸς ίτιες (Κ.) στοὺν κέδρο (Α.), στὰ κέδρα (Σ.), στὸ γ
κιρασιά, στὸς κιρασιὲς τὸ Ραγιά, (Ρ.)—τοὺμ Μπινικαίου, στουγκ’σὸ
(=κισσὸν) στὰ γκ’σάδια (Χ.), στὸς κρανιὲς (Κ.), στὸς κρανοῦλλις (Γ.), στὸ
κουρούμβλια, στὸ γκουρουβλοῦλλα, στὸ λεύκα στὸς πάδις (Κ.), στὸ λίπα
(=ἡ φιλύρα), στοὺ μαλόκιδρον (=μαλακὸς κέδρος χωρὶς αἰχμηρὰ φύλλα),
στὰ μαλόκιδρα (Τ.), στὸς μουρζιὲς (Ρ.) (μουρζιὰ=θάμνος ἀκανθώδης), στὸ γ
ξ’νουβλιὰ (=ξυνομηλιά), στοὺμ ბლაτανο (Τ.), στὰ πλατάνια (Γ.) στοὺμ
ბλაτανὸ στὸ Κακούρ’ (Γ.),—στοὺν ἀν’έλου—τοὺν τρανὸ (Γ.), στὰ πλα-
τάνια στὸ μουτσάρα (Γ.), στοὺμ ბლατανάκ’ (Τ.), στὸν πουρνάρ’, στὰ
πουρνάρια, στὰ πουρνάρια τὰ διπλᾶ στὸν πουρνάρ’ τοὺ μουναχὸ (Ν.),—
στοὺ διασύλου (Γ.),—τὸς Κήτου (Α.),—στὸ λάκκα (Γ.),—τὸ Κακούρ’ (Γ.),—
τὸ Σκανδάλ’ (Τ.),—τὸ Ἀλέξ’ (Τ.), στοὺ παλιουπούρναρον (Σ.), στὸς σ’κιὰ
τὸ Ἀντών’ (Ε.),—Κίτσου Παπᾶ (Ε.),—στὰ στουρνάρια (βλ. λ.), στὸ φε-
λίκα (Σ.) (=φελίκα εἶδος πρίνου χωρὶς ἀκανθας εἰς τὰ φύλλα ἢ ἄλλαχοῦ
τῆς Ἡπείρου ζιλινιὰ καλουμένη)—στοὺ φελίκι (περιληπτικῶς διὰ μέρη
ἔχοντα πολλὲς φελίκες), στὸν φτιλιὰ (=πτηλέα) (Χ.), στὸν φλιὰ στὸς πά’
στις (Χ.), στὰ τὸ Νάστου, στὸς τούφις (βλ. λ.), στὸ φακῆ (βλ. λ.), στὸ զόն’
(βλ. λ.), στὰ μπουρδένια, στὸ βλασά ν’, στὸς βλασάνις (βλ. λ.) στοὺν κου-
κουρέφτου (εἶδος δένδρου φυλλοβόλου φυομένου εἰς τοὺς βράχους), στὸν
σπάρτου, (βλ. λ.), στὸ σκούπα (βλ. λ.), στὰ σκουρδόφ’λλα (βλ. λ.).

δέσι, ἥ· προφ. στὸ δέσ’. Τοπωνυμία διδομένη εἰς τὸ μέρος τῆς κοί-
της τοῦ ποταμοῦ τοῦ δποίου ὑψώνουν τὸ ὕδωρ διὰ τῆς συσσωρεύσεως
λίθων καὶ κλάδων ὑποστηριζομένων ἀπὸ «λαβδαριές» ἦτοι πασσάλους
ξυλίνους ἐμπηγνυομένους ἐν σχήματι τοῦ γράμματος Λ. ἵνα ἀνθίσταν-
ται εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ ποταμοῦ διὰ τὴν κίνησιν μύλων, νεροτρούσιών
καὶ μαντανίων. Οὕτω λέγεται καὶ τὸ μέρος τῆς κοίτης δπου ὑπῆρχεν ἄλ-
διάσελο, τὸ προφ. στοὺ διάσιλου. Τοπωνυμία συνηθεστάτη παντα-
λοτε δέσι.

χοῦ τῆς Ἐλλάδος διδομένη εἰς αὐχένας λόφων κυρίως. Ὁ αὐχὴν καλεῖται
ἐν Ἡπείρῳ σέλλα, σέλλωμα, σαμάρι αὐτί, λαιμὸς (Στεργ. σ. 329).

δόντια, τὰ· προφ. στὰ δόντια. Τοπωνυμία ἀπαντῶσα εἰς δύο τοπο-
θεσίας ἀποτελουμένας ἀπὸ զάχιν κατωφερῆ ἀπολήγουσαν εἰς μέρη τινὰ

εἰς δέξις βράχους ἐν εἴδει δδόντων, χαρτογραφικῶς πρῶνας καλούμενον. Ἡ αὐτὴ τοπωνυμία λέγεται πολλάκις πριόνι.

εἰκόνισμα, τό· προφ. στοὺς ἔκοντα σμα. Τοπωνυμία συνηθεστάτη διδομένη εἰς τὰ παρὰ τὰς εἰσόδους τῶν χωρίων εἰκονοστάσια. Αἱ τοπωνυμίαι αὗται καλοῦνται ἔκουνουστάσ' καὶ σταυρός.

εἰκονοστάσι, τό· προφ. στοὺς ἔκουνουστάσ' (βλ. εἰκόνισμα).

Ἐρεκα, ἥ· "Ονομα τοποθεσίας μεγάλης ἐκτάσεως λίαν κατωφεροῦς ἀνωθεν τοῦ Καλαρρυτινοῦ κειμένης χρησιμευούσης ως χειμάδιον τῶν αἰγοπροβάτων οἰκογενειῶν τινων τῶν Χουλ.

ἔργαλοῦ, ἥ· προφ. στ' ν ἔργαλοῦ· ὄνομα τοποθεσίας κατωφεροῦς καὶ ἀποτόμου πλήρους ἀπορρόψις βράχων ἀνωθεν τοῦ Καλαρρυτινοῦ.

ζυούρη, ἥ· προφ. στ' ζυούρη (Τ.). Τοποθεσία ἀκαλλιέργητος ἐπίπεδος προελθοῦσα Ἰσως ἐκ τῆς γεν. τοῦ Ζυγούρη, ἐπωνύμου ἐκλιπόντος. Τοιαύτας τοπωνυμίας σχηματιζομένας ἐκ τῆς γεν. ὄνομάτων ἥ ἐπωνυμίων ἔχομεν καὶ τὰς στ' Γιάνν' στ' Βλάση, στ' Παπαγιώργ', στ' Φιλόν', στ' Γκουντήλα, στ' Αγγέλου, στ' Τούφ', στ' Δάλλα, στ' Καραγιάν', στ' Βοσίλ, Μαλάμ' στ' Γιώργου Σόντ', στ' Κατσάν', στ' Κ' τσάκ', στ' ζ Γιώργινα στ' Λάζινα, στ' ζ Λίτσα, στ' Κόκουλ', στ' Τσάντα Τσόδ'λ', στ' Δήμου Πιπιριά, σ' Ντούλα Καλύβα, ως καὶ ἐξ οἰκογενειακῶν ὄνομάτων ως στὰ Σ' λαΐκα, στὰ Μπινικαΐκα, στὰ Χρ' στουγιανναΐκα, στὰ Γ' λαΐκα, στὰ Τσουδλαΐκα, στὰ Κουνταΐκα, στὰ Διακαΐκα, στὰ Κουσταΐκα, στὰ Σ' ζ ουνταΐκα. (Άναγ. σ. 101 Στεργ. σ. 323).

ζυκός, δ· προφ. στοὺς ζυκό (Σ.). Τοπωνυμία ἀπαντῶσα εἰς δύο τοποθεσίας. Ἀμφότεραι εἶναι ἐκτάσεις δπωσδήποτε μεγάλαι ἐπίπεδοι καὶ ἐπιμήκεις εἰς τὸ μέσον μεγάλης κατωφερείας ἔχουσαι βράχους εἰς τὸ ἀνώμέρος. Αἱ παρόμοιαι τοποθεσίαι, μικρᾶς δμως ἐκτάσεως, ὄνομάζονται παδδούλα ἥ παδδούλες (βλ. λ.).

ζιγρίνια, τά· (Ε.). "Ονομα τοποθεσίας ἀποκρήμνου καὶ βραχώδους ἀνωθεν τοῦ Καλαρρυτινοῦ.

Ζωνάκα ἥ, προφ. στ' ζουνάκα (Χ.). Ὁνομασία μικροῦ συνοικισμοῦ χρησιμεύοντος ἄλλοτε πρὸς διαθερισμὸν τῶν ποιμνίων ἔχοντος ἔδαφος ὅμαλὸν σχηματίζον μικρὰν κοιλάδα ἀπολήγουσαν εἰς βράχους. Ἰσως προηλθεν ἐκ τῆς γεν. τοῦ Ζωνάκα, ἐπωνύμου ἐκλιπόντος.

ζωνάρι, τό· προφ. στοὺς ζουνάρι, στὰ ζουνάρια. Ὁνομασία διδομένη εἰς στενάς, χλοερὰς ἐπιπέδους λωρίδας κειμένας εἰς τὸ μέσον ἀποτόμων βράχων, εἰς τὰς ὁποίας κατερχόμεναι αἱ αἴγες πρὸς βοσκὴν «ζουναριάζουντι» δηλ. ἀποκλείονται μὴ δυνάμεναι οὔτε κάτω νὰ πηδήσουν λόγῳ τοῦ μεγάλου βάθους, οὔτε ἀνω νὰ ἀνέλθουν, «τὰς ξιζουναριάζ'ν» δὲ οἱ

βοσκοὶ κρεμώμενοι διὰ σχοινίων ἐκ τῶν ἄνω. ('Αναγν. σ. 91). 'Ἐκ τοῦ δνόματος κρημνισθέντων κυρίως εἰς ταῦτα ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στοὺς ζουνάρ' τ' Κούκ', — τ' Κώστα—Πανάγιου ἢ ἐκ τῆς τοποθεσίας—στ' σκούπα, — στοὺς ν'σί.

ἴσιωμα, τὸ προφ. στοὺς ίσιουμα. Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη ἐπίπεδα καὶ δμαλά. "Ἐχομεν καὶ τοπωνυμίας στὰ ίσιώματα, στοὺς διωματά". (βλ. λ. ισιάδι).

καζάνια, τά. (Τ.) "Ονομα τοποθεσίας ἔχούσης βαθὺ στενὸν χάσμα ἐντὸς φάραγγος ἐν εἶδει καζανίου (Στεργ. 329).

μαμπαναριό, τό. Τοπωνυμία ἀνήκουσα εἰς βράχον ὑψιτενῆ δμοιάζοντα κωδωνοθοστάσιον (βλ. λ. μακρουλή).

Κάμπος, δῆπροφ. στοὺν κάμπου. "Ονομα μεγάλης περιοχῆς ἐπιπέδου καὶ δμαλῆς ἀνατολικῶς τῶν Χουλ. καλλιεργούμενης κατὰ τὸ πλεῖστον. Τὸ νότιον μέρος τῆς περιοχῆς ταύτης λέγεται κατ' κάμπους. ('Αναγν. σ. 91).

καλύβι, τό προφ. στοὺς καλύβι. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς τοποθεσίας ὅπου ὑπάρχουν καλύβια δηλ. μικροὶ οἰκίσκοι εἰς τοὺς ἀγροὺς διὰ τὰ ζῶα ἢ ζωοτροφίας. 'Ἐκ τοῦ ίδιοκτήτου αὐτῶν ἔχομεν τοπωνυμίας ὡς τοὺς καλύβ' τ' Γιάνν'—Μαρία, — τις' Γιαννοῦλα — τ' Σούλ' — τ' Κοντοῦ — Μαντζῆλα. ('Αναγ. σ. 97. Στεργ. σ. 326).

καρνήθρες, αἱ προφ. στ'ς καρνήθρεις (Σ.). Τοποθεσίαι εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουν καρνήθρες. Καρνήθρα, ἐκ τοῦ καρβουνήθρα, καλεῖται εἰς Χ. ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον ἔχουν κατασκευασθῆ κάρνα (=κάρβουνα) δηλ. ἐκάη καμίνι, τοῦ ὁποίου συνεπῶς τὸ χῶμα εἶναι καμμένον. 'Η καρνήθρα καλεῖται καὶ γούρα γιὰ κάρνα ἢ ἀπλῶς γούρα καὶ καρνόγ'ρα (=καρβουνόγουρα), προφ. στ'ς καρνόγ'ρεις (βλ. λ. γούρα). 'Ἐκ τοῦ κατασκευάσαντος εἰς αὐτὰς κάρβουνα ἢ ἐκ τοῦ ίδιοκτήτου τῆς περιοχῆς ἔχομεν τὴν τοπωνυμίαν στ' γούρις τ' Κώστα Γούλα.

καστέλλι, τό προφ. στοὺς καστέλλη. (Κ.) "Ονομα τοποθεσία ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Σιρούνου (βλ. λ.), ἐν ᾧ κεῖνται ἐρείπια φρούριον τῶν μακεδονικῶν χρόνων.

καταφύδι, τό προφ. στοὺς καταφύδ' ἢ στοὺς καταφὺ (Γ.). Τοπωνυμία συνήθης ἐν Ἡπείρῳ διδομένη εἰς ἀπόκρημνα καὶ δυσπρόσιτα, ὅπου δύναται τις νὰ καταφύγῃ πρὸς ἀσφάλειαν. 'Ομοία τοπωνυμία ἀπαντᾶ καὶ εἰς Πράμαντα τῶν Τζουμέρκων ὡς καὶ εἰς κορυφὴν τῶν Τζουμέρκων.

κάψαλο, τό προφ. στοὺς κάψαλου (Τ.). Τοπωνυμία συνήθης ἐν Ἡπείρῳ εἰς μέρη ἐνθα ἐγένετο πυρκαϊά. Κάψαλα κυρίως λέγονται τὰ ξύλα τὰ πυρίκαυστα, τὰ ἀπομείναντα ἀπὸ τὴν πυρκαϊὰν δάσους. 'Η αὐτὴ τοπωνυμία λέγεται στοὺς καψάλι, στὰ κάψαλα, στὰ καψάλια.

κῆπος, δ· προφ. στοὺν κῆπο, στ'ς κήπ'ς, στὰ κήπια (Χ.). Τοπωνυ-

μία συνήθης εἰς μέρη ὅπου ὑπῆρχε κῆπος. Ἐκ τοῦ ἰδιοκτήτου ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στοὺν κῆπου τ' εἰς Χάϊδου (Α.) — τ' Γιουργάκ' (Α.).

κιφροκάλαμο, τό· προφ. στοὺν κιφρουκάλαμου. (Ν.) Τοπωνυμία ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου ἵσως ἐκ τοῦ ἐπωνυμίου Κιφροκάλαμος ἐκ τοῦ Κιχροκάλαμος δηλ. λεπτοφυής ώς ὁ κάλαμος τοῦ κεχριοῦ.

κοδέλλα, ἥ· προφ. στ' εἰς κουδέλλις (Α. Σ. Ν.). Τοπωνυμία συνήθης διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς ἐλικοειδεῖς ἀνωφερεῖς δρόμους. Ἀπαντᾶ καὶ τύπος κουντκέλλα ώς καὶ εἰς τὸν πληθ. στ' εἰς κουδέλλις, στ' εἰς κουντκέλλις, ώς καὶ στ' κουδέλλα τ(ι)ν τρανή. Ἀλλαχοῦ τῆς Ἡπείρου αἱ κουδέλλες καλοῦνται καγγέλια (Αναγ. σ. 91).

κολυμπήθρα, ἥ· προφ. στ' γ κουλ'βήθρα (Κ.). Ὄνομασία τοποθεσίας ἔχουσης μεγάλην ὅπῃν ὅμοιαζουσαν κολυμβήθραν. Κατὰ παράδοσιν αὐτόθι ὑπῆρχεν ἐκκλησία ἀνήκουσα εἰς ἀρχαῖον συνοικισμόν. Πλησίον τῆς τοποθεσίας ταύτης εὑρέθησαν τάφοι μὲ ἀγγεῖα, ὅπλα καὶ νομίσματα, τὸ δὲ πέριξ ἔδαφος βρίθει συντριμμάτων κεράμων. ΝΑ κεῖται καὶ ἡ τοποθεσία Καστέλλις (βλ. λ.).

κόκκινα, τά· προφ. στὰ κόκκινα. (Σ.). Ὄνομασία τοποθεσίας ἔχουσης βράχους μὲ χρῶμα κόκκινον. κόκκινα ἐν. στεφάνια, (Αναγ. σ. 90).

κόκκινη, ἥ· προφ. στ' γ κόκκιν'. (Χ.) Ὄνομασία τοποθεσίας ἀνηκούσης εἰς κάποιαν προσονομαζομένην Κόκκινην. Ἡδη ἀπαντᾶ εἰς Χ. τὸ παρωνύμιον Κόκκινος.

κοκκινόχωμα, τό· προφ. στοὺς κουκκίνοχουμα (Ν.) Ἐκ τοῦ ἔρυθρωποῦ χώματος τῆς τοποθεσίας (Αναγ. σ. 90).

κονπάτικα, τά· προφ. στὰ κουνπάτικα (Ρ.). Ὄνομασία τοποθεσίας ἀνηκούσης εἰς τινα Κονπάτην (ἐκ τοῦ Κοντοπάτης) γενομένης κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ βαλαράτικα (βλ. λ.).

κοράκια, τά· προφ. στὰ κουράκια. (Τ.). Ὄνομασία κορυφῆς ὁράχης ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔξεχουν πέτραι, ὅμοιαζουσαι κοράκια καθήμενα.

κουλιατζούρλα, τά· (Τ.). Ὄνομασία περιοχῆς μικρᾶς βραχώδους καὶ ἀποκρήμνου ἀγνώστου προελεύσεως.

κουλούρι, τό· προφ. στοὺς κ'λούρι· ἥ στὰ κ'λούρια. (Τ. Α. Ν. Γ.). Τοπωνυμία συνηθεστάτη διδομένη εἰς ἀγροὺς ἥ ἐκτάσεις περιτοιχισμένους. Ἐκ τοῦ ἰδιοκτήτου ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας τοὺς κ'λούρι· τ' Διάκ' (Τ.), — τοῦ βακούφ'κου (Τ.). Πολλαχοῦ τῆς Ἡπείρου τὰ κουλούρια καλοῦνται μάντρες.

κουκούλι, τό· προφ. στοὺς κ'κούλι· (Τ. Α.) Τοπωνυμία διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς βραχώδεις περιόπτους θέσεις. Ἡ λέξις ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ βυζ. κουκούλα καὶ τὸ νεοελ. κατσιούλα.. ἔχομεν καὶ τοπωνυμίας τὰ κ(ου)-κούλια καὶ κουλτουμέγα (=κουκούλι τὸ μέγα). (Αναγ. σ. 92).

κουκουρέντζος, δ· προφ. οὗ κουκουρέντζους (βλ. λ. Πύργος).

κουλτουμέγα, τό· (Τ.) Βλέπε λ. κουκούλι.

κουρανάλτα, ἥ· προφ. στ' γκουρανάλτα (Τ.). 'Ονομασία βαθέος φαραγγώδους χάσματος δι' οὗ διέρχεται χείμαρρος. 'Η λέξις εἶναι βλαχ. (gura=χάσμα, alta=ύψηλός, βαθύς).

κουμπηστήρια, τά· προφ. στὰ κουμπήστηρια (Χ. Γ. Α. Ρ. Ν. Τ.). Τοπωνυμία συνηθεστάτη τοποθεσιῶν κειμένων ίδίως εἰς τὸ τέλος ἀνωφερικῶν δδῶν ἥ πηγῶν καταλλήλων νὰ κ' μιθὰν (=ἀκουμβοῦν, ἀναπαύονται) δηλ. κάθηνται πρὸς ἀνάπαυσιν. Πολλάκις εἰς τὰ κουμπηστήρια εἶναι κατεσκευασμένα πεζούλια (=καθίσματα) πρὸς ἀνάπαυσιν.

κουρτοπλιάντζο, τό· προφ. στοὺς κουρτουπλιάντζους (Κ.) "Όνομα λοφίσκου ἀγνώστου προελεύσεως ἵσως ἐκ τινος Κουρτοπλιάντζου.

κουλιατσάγια, τά· (Χ.). 'Ονομασία μικρᾶς περιοχῆς πετρώδους ἀποληγούσης εἰς βράχους ἐν ᾧ κεῖνται ἔρείπια οἰκιῶν, ἐν αἷς διέμενον οἰκογένειαί τινες κατὰ τὸ θέρος πρὸς διαθερισμὸν τῶν ποιμνίων των, ἀγνώστου ἔτύμου.

κουβαροῦ, ἥ· προφ. στ' εἰς κ' βαροῦ. (Γ.). Τοπωνυμία προελθοῦσα προφανῶς ἀπό τινα Κουβαροῦ σύζυγον Κουβαρᾶ τινος ἐπιθέτου καὶ σήμερον ἀπαντωμένου ἐν Ἡπείρῳ.

κουρατζινότρυπα, ἥ· προφ. στ' γ κουρατζ'νότρυπα (Γ.) "Όνομα τοποθεσίας βραχώδους καὶ σπηλαιώδους ἐν ᾧ καταφεύγουν τὰ «κουρατζίνια» ἥ αἱ «κουρατζίνες» (=τὰ κοράκια, αἱ κολιακούδες).

κουκούτες, αἴ· προφ. στ' εἰς κουκούτις, (Γ.) (βλ. λ. Σιροῦνος).

κρεββάτια, τά· προφ. στὰ κριββάτια ἥ στὰ κριββατάκια (Γ. Ε.). 'Ονομασία τοποθεσιῶν δπου ὑπάρχουν μικραὶ ἐπίπεδοι ἐπιφάνειαι εἰς τὸ μέσον ἀποτόμων βράχων. 'Η τοπωνυμία αὕτη εἶναι σχεδὸν ταῦτοσημος πρὸς τὸ ζωνάρι (βλ. λ.)

κρέμασι, ἥ· προφ. στ' γκρέμαστ' ἥ στ' εἰς κρέμασις. Τοπωνυμία συνηθεστάτη διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς ἀποτόμους καταπτώσεις τῶν χειμάρρων, ἐνθα κατὰ τὰς βροχὰς σχηματίζονται καταρράκται. 'Αναλόγως τοῦ ὑψούς καὶ τῆς τοποθεσίας ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στ' γ κρέμαστ' μιγάλ' ἥ τρανή, στ' γ κρέμασ' τ' μικρή,—τ' δῶθι,—τ' κεῖθι,—τ' ν ἀπ' κάτ',—ἀγπάν' τ' πίσου ἥ —τ' ν ἀπουπίσου.

κρυδρυση, ἥ. προφ. στ' γκρυδρυσ' (Γ.) βλ. λ. βρύση.

κρυψάνες, αἴ. προφ. στ' εἰς κρυψάνες. 'Ονομασία τοποθεσίας ἀποκρήμνου ἔχούσης κρυσφύγετα. 'Απαντᾶ καὶ τύπος κρυψῶνα.

κωλοσβάρες, αἴ· προφ. στ' εἰς κουλουσβάρις, στ' γ κουλουσβάρα. Τοπωνυμία συνήθως διδομένη εἰς μέρη πρανή, ἀμμοαργιλώδη δπου τὰ παιδιά «κουλουσβαρίζουνται» (=κατολισθαίνουν ἔχοντα τοὺς γλωτοὺς ἐπὶ τοῦ

ἔδάφους). Τὰ μέρη ταῦτα λέγονται καὶ ἀπλῶς σβάρες, ὑπάρχει δὲ καὶ ὅημα σβαρῖζουμι, σβαρνιέμι καὶ σβαριέμι.

λάζαινα, ἥ. προφ. στ' *λάζαινα* (X.). Βλ. λ. ζγούρη.

λάκκος, δ. πρφ. στοὺ λάκκου. Τοπωνυμία συνηθεστάτη διδομένη εἰς μικρὰς ίδιως κοιλάδας διαρρεομένας ὑπὸ χειμάρρων καὶ καταλλήλους διὰ καλλιέργειαν. Λάκκος ἐπίσης καλεῖται καὶ ὁ χείμαρρος, τὸ λαγγάδι. Ἐχομεν ἐπίσης τοπωνυμίας λάκκα, λάκκες, λακκιά, λακούλλα, λακοπούλλα, λακούδα (ἐκ τοῦ λάκκα καὶ γούδα). (*Αναγ. 100 Στερ.* σ. 329) Ἀναλόγως τῆς τοποθεσίας τοῦ μεγέθους ἢ τοῦ ίδιοκτήτου ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στοὺ λάκκου στοὺ ζυγὸ (Σ.)—ποὺ τ' τζίρο (Τ.)—τὸν τρανὸ (Τ.)—τοῦ μεγάλου (Γ.)—τοὺ μ' κρό (Α.)—τ' Βόρο (Γ.).

λάπατα, τά· (P.) Οὗτῳ καλεῖται ἡ Χ. Γ. τῶν Χ. ὑψηλοτέρᾳ κορυφῇ τῆς περιοχῆς Βουρτέλικα (βλ. λ.) ὕψους 1335 μ. (*Αναγ. σ. 94* καὶ ἔκει λέγεται ἐπὶ κορυφῆς).

λάρνες, αἱ. προφ. στ' *λάρνις*. Όνομασία χειμερινοῦ συνοικισμοῦ τῆς Γκούρας καταφύτου ἐκ δρυῶν μὲ χωράφια ποτιστικὰ ἀνωθεν τοῦ Καλλαρυτινοῦ κειμένου, ἀγνώστου ἐτύμου.

λεσιά, ἥ. προφ. στ' *λισά*. Όνομα τοποθεσίας ἐπὶ τοῦ Αράχθου ὃπου ὑπάρχει λεσιὰ (=γέφυρα πρόχειρος κατασκευασμένη μὲ σύρματα) λεσιὰ ἐπίσης καλεῖται εἰς Χ. ἡ θύρα ἡ κατασκευαζομένη διὰ τῆς πλοκῆς βεργῶν (=ὅρδιδων).

λιβαδάκια, τα· προφ. στὰ *λ'βαδάκια*. (Γ.). Τοπωνυμία συνήθως εἰς ἐκτάσεις παραγούσας χόρτου κοπτόμενον πρὸς διατροφὴν τῶν ζώων. *Απαντᾶ* καὶ τοπωνυμία στὰ λ'βάδια, καὶ στοὺ λ'βάδ'. (*Αναγ. 94*).

λιθοσωρειό, τό· προφ. στοὺ λ'θουσουργειό. Τοποθεσία κειμένη εἰς τὴν ὅδὸν τῶν Χ. πρὸς τὰ *Ιωάννινα* πλησίον τοῦ χωρίου πετρώδης κατὰ τὸ πλεῖστον, ὃπου κατὰ τὴν παράδοσιν ἔχει γίνει ἀνάθεμα διὰ τῆς συσσωρεύσεως λίθων. Κατὰ τὴν παράδοσιν τὸ ἀνάθεμα ἔγινε ἐναντίον τινὸς ὁ ὄποιος ἐπώλησε τὸ χωρίον. *Ἐν πρώτοις* ἔδεσαν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ μίαν γάταν καὶ ἔπειτα διερχόμενοι πρὸ αὐτῆς οἱ κάτοικοι ἔρριπτον ἐπ' αὐτῆς πέτρας, οὕτως ὡστε νὰ σχηματισθῇ ἐπ' αὐτῆς σωρὸς λίθων, θέλοντες διὰ τούτου νὰ δηλώσουν ὅτι ἔτσι πρέπει νὰ τιμωρηθῇ ἡ ψυχὴ τοῦ προδότου. Λιθοσωρειό ἐπίσης ὑπάρχει εἰς τὸ χωρίον Κοτσανόπουλο τῆς Πρεβέζης ἐπὶ τῆς ὅδοῦ τῆς ἀγούσης πρὸς τὸ Σούλι «λισοθόρι» καλούμενον, τοῦ ὄποιον σφέζονται ἀκόμη οἱ συσσωρευθέντες λίθοι, ὡς ὁ ἕδιος εἶδον κατὰ τὴν εἰς τὸ Σούλι ἐκδρομήν μου κατὰ τὸ 1930. Κατὰ ἐπιτοπίαν ἔκει παράδοσιν τὸ λισοθόρι ἔγινεν ἀπὸ τοὺς φεύγοντας Σουλιώτας μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Σουλίου τὸ 1803 ὀρκισθέντας οὕτω νὰ μὴ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των ἀν δὲν τὴν ἐλευθερώσουν. Τὸ ἔθιμον τοῦτο

τῆς ὁνίψεως λίθου ὡς ὅρκου ἀπαντᾶ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἡπείρου. Εἰς τὸ Πετροβούνινα¹⁾ (τ. Βεσταβέτσι) ὑπάρχει παράδοσις, ὅτι τὸ χωρίον των ἥτο μεγάλη πόλις Μεγιγγόλις καλουμένη¹⁾ καὶ ὅτι κατεστράφη ὑπὸ λοιμοῦ. Οἱ κάτοικοι τότε ἔκ φόβου διεσπάρησαν ὁνίψαντες λίθον ὅρκου γὰρ μὴ ξαναγυρίσουν. Ἐκ τοῦ ἐθίμου τούτου ἐγένετο ἡ φράσις «ἔρριξε πέτρα νὰ μὴν πατήσῃ στοὺ σπίτια μας».

λιθάρι, τό· προφ. στοὺ λιθάρου (Α.). Τοπωνυμία συνήθως εἰς τοποθεσίας ὅπου ὑπάρχουν μεμονωμένοι λίθοι. "Ἐχομεν καὶ τοπωνυμίαν τὸν λιθάρον τῆς Χάστινας συζύγου Χάστα τινός.

λιθάρι, α τά· προφ. στὰ λιθάρια (Ν.). Ὄνομασία μέρους τῆς κοίτης τοῦ Αράχθου παρὰ τὴν ὅποιαν ὑπάρχουν ὅγκοι λίθοι.

λουγγάς, δ· προφ. στοὺ λ' γγά. (Ν.). Ὄνομασία περιοχῆς ἔχούσης ἄγρους καὶ μὲν παρὰ τὸν Αράχθον προελθοῦσα ίσως ἐκ τινος Λουγγά.

λωρίδια, τά· στὰ λουρίδια (βλ. λ. ὁεβένια).

λύκου τὸ κονοπάτι, τό· προφ. στ' λύκον τοὺ μουνουπάτα (Ν.). Ὄνομασία στενῆς ἐπικινδύνου ἀτραποῦ ἐπὶ τῆς φάραγγος δι' ἣς διέρχεται ὁ χείμαρος γκιρλίτσες (βλ. λ.). Μὲ τὸ ὄνομα λύκος ἔχομεν ἐν Ἡπείρῳ τὰς τοπωνυμίας στ' λύκον τὸ στόμα, παρὰ τὸν Λοῦρον, στ' Λυκευστάν' ὄνομα Μονῆς, στοὺ Λυκουτρίχιαν ὁσαύτως, στοὺ λυκόρημα, εἰς τὸ Κάντικον τῆς Κονίτσης, Λυκόρραχη, ὄνομα τοῦ χωρίου τῆς Κονίτσης τὸ πρώην Λούψικον.

μαγγάνη, ἡ· προφ. στ' μαγγάνῳ (Τ.). Ὄνομασία τοποθεσίας μικρᾶς ἐπιπέδου. Φαίνεται ὅτι ἡ τοπωνυμία αὗτη δίδεται εἰς τόπους ἔχοντας βοσκὴν καὶ παράγεται ἐκ τοῦ ὄντος μαγγανάου (=τρώγω, μασσῶμαι). Παρομοία τοποθεσία ἀπαντᾶ καὶ εἰς Πράμαντα μάγγανο καλουμένη.

μαγγιδσνη, ἡ· προφ. στ' μαγγίδσνῳ (Κ.). Ὄνομασία τοποθεσίας ἐπικλινοῦς ὑπὸ θάμνων, κέδρων καὶ καὶ ἀγρῶν κεκαλυμμένης. "Ισως προῆλθεν ἐκ τῆς γεν. Μακδόνη ιδιοκτήτου τινὸς ἐκ Μακεδονίας καταγομένου.

μακρουλή, ἡ· (Ε.). Ὄνομασία βράχου ὑψιτενοῦς καὶ ἀποτόμου.

μακρυχώραφο, τό. (Κ.) προφ. στοὺ μακρυχώραφου (βλ. λ. χωράφι) **μελίσσι, τό. προφ. στοὺ μιλίσσοι.** Τοπωνυμία συνήθως διδομένη εἰς βράχους, εἰς τὰς διπάς τῶν ὅποιων ζοῦν μέλισσαί. "Υπάρχει καὶ τοπωνυμία στοὺ μιλίσσοι τ' γκριμζ' μέν" (Ε.),—στοὺ ψ' λό μιλίσσοι (εἰς τὸ χωρίον Ελληνικὸν τ. Λογέτσι). ('Αναγ. σ. 95).

μεσορράχη, τό· προφ. στοὺ μ' σουρράχη. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς ὁάχεις κατωφερεῖς ίδιως περιλαμβανομένας μεταξὺ δύο ἀλλων ὁάχεων ίσοϋψῶν. "Απαντᾶ καὶ τύπος ἡ μ' σουρράχη", ἐν δὲ τῷ Ζαγορίῳ ἡ μ' σαρράχη ἢ μεσαρράχη.

1) Σώζεται καὶ σήμερον τοποθεσία «μελιγγόπλη» καλουμένη.

μνήματα, τά· (Γ.) Τοποθεσία ἐν ᾧ κατὰ παράδοσιν ἔταφησαν τοῦρχοι φονευθέντες ('Αναγ. σ. 99. Στεργ. σ. 331). Μνήματα ἐπίσης καλεῖται καὶ τὸ νεκροταφεῖον.

μούλιακας, δ· προφ. στ^ρ μούλιακα (Ρ.) "Ονομα τοποθεσίας ἐν ᾧ ἐφονεύθη πρὸ πεντηκονταετίας ὁ ληστὴς Μούλιακας καταγόμενος ἐκ Χουλιαράδων. Ἡ τοποθεσία αὗτη καλεῖται καὶ στὸ μνῆμα τ' Μούλιακα.

μουτσάρα, ἡ· προφ. στ^ρ μουτσάρα (Γ.) "Ονομα τοποθεσίας ἀναβρύσσης ὑδωρ ἀρκετὸν βλαχ. προελεύσεως. Συγγενῆς εἶναι καὶ ἡ τοπωνυμία μουτσίλες. Εἰς Χ. ἀπαντᾶ καὶ ἡ φράσις «ἔγινα μουτσάλα π' τ' βρουχὴ» (=κατεβράχην). Υπάρχει καὶ ὄνομα χωρίου Μουτσάρα εἰς τὸν νομὸν Τρικκάλων.

μουτσίλες, αἱ· προφ. στ'^ς μουτσίλις ἡ στ^ρ βρύσ^ρ στ'^ς μουτσίλις (Χ.) (βλ. λ. μουτσάρα).

μπαταβάλω, ἡ· προφ. στ'^ς βαδαβάλου. (Γ.). Τοπωνυμία χέρσου ἐκτάσεως προελθοῦσα ἐκ τινος γυναικὸς προσονομαζομένης οὕτω διὰ τὴν φλυαρίαν τῆς βαδαβάλης λέγεται εἰς Χ. ὁ φλύαρος, ὁ φωνασκός. Υπάρχει καὶ ḥημ. βαδαβαβίζου καὶ ὄνομα βαδαβαλιὸν=φλυαρία δυνατή. Ἐκ τούτου προῆλθε καὶ τὸ γνωστὸν ἡπειρωτικὸν ἐπωνύμιον Μπαταβάλης τὸ ἐπὶ τὸ λογιώτερον Βαταβάλης γραφόμενον.

μπατούλια, τά· προφ. στὰ βατούλια. (Γ.) Τοποθεσία βραχώδης καὶ ἀπότομος τὴν ὅποιαν ἀνέρχονται πατοῦντες εἰς ὅπας σκαλισμένας ἐντὸς βράχων. Ἰσως ἔχει σχέσιν πρὸς τὰς λέξεις πατούλλα καὶ πατούλλι σημαινούσας πάτημα μικρόν.

μπέκρα, ἡ· (Ρ.) 'Ονομασία τοποθεσίας ἐπικλινοῦς ἔχούσης ἀγροὺς καὶ διαρρεομένης ὑπὸ χειμάρρου ἔχοντος πηγὰς μικρὰς καὶ βρύσην. Ἰσως ἐκ τινος Μπέκρα.

μπιστούρα, ἡ· προφ. ἡ βιστούρα. Τοπωνυμία συνήθης εἰς τοποθεσίας ὅπου ὑπάρχουν «βιστούρις» (=σπήλαια). Ἀπαντᾶ καὶ τοπωνυμία στ'^ς βιστούρις. Εἰς τὸ χωρίον Λιγγιάδες λέγεται βιστή, ἡ. Ἡ λέξις εἶναι κατὰ τὸν κ. Burelianu βλαχ. Ἐν σχέσει μὲ τὴν τοποθεσίαν ἡ τὸν ἰδιοκτήτην ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στ^ρ βιστούρα στὰ κόκκ^ρνα (Σ.)—στ^ρ νυχτουπουργιὰ (Τ.)—στὸν γκρούνιον (Ν.)—στὸν καταφύδ' (Γ.)—τ^ρ Τσόλ' (Τ.)—τ^ρ Χαράλαμπ^ο (Ν.)—τ^ρ Γκρόα (Ν.)—τ^ρ Τσαβαλά (Ε.)—τ^ρ Γούλα (Α.)—τὸν Γιαγαίον (Ν.)—τ^ρ Ντέμ^ο (Ν.). ('Αναγ. σ. 92).

μπισνιάλα, ἡ· προφ. στ' βισνιάλα (Ν.). "Ονομα χειμερινοῦ μικροσυνοικισμοῦ κατωφεροῦς μετὰ βράχων σπηλαιωδῶν εἰς τὴν συμβολὴν Ἀράχθου καὶ Καλαρρόντινοῦ ἀγνώστου ἐτύμου.

μπουρντένια, τά· προφ. στὰ βουρδένια (Χ.). "Ονομα τοποθεσίας ἐν ᾧ φύονται τὰ βουρδένια, φυτὰ αὐτοφυῆ φαγώσιμα δμοιαζοντα τὰ σπαράγγια. Ἀλλαχοῦ τῆς Ἡπείρου καλοῦνται βουρδέγγες καὶ βουρδέγγια,

εἰς δὲ τὸ χωρίον Λυγγιάδες, ὃπου ἔκτάσεις διόχληραι καλύπτονται ὑπ' αὐτῶν, καλοῦνται διορθώντες, τὰ δὲ καλύπτοντα αὐτὰς φύλλα διορθίνοφ' λλα.

μπούφον, τοῦ προφ. στ' διορθώντες. (Γ.). Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη ὅπου ἐνδιαιτῶνται μπούφοι. 'Ομοία τοπωνυμία ὑπάρχει καὶ εἰς Μπαρ-
τουβαρ' συνοικισμὸν τοῦ Πετροβουνίου καὶ εἰς τὸ Κουτσελιὸν τὸν πληθ. στὰ διορθώντες.

μῆλος, δ· προφ. στοὺς μῆλους (Ν. Γ.) Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη, ὅπου ὑπάρχουν μῆλοι. 'Ως ἐπὶ τὸ πλεῖστὸν συνοδεύεται μὲ τὸ ὄνομα τῆς τοποθεσίας ἢ τοῦ ἴδιοκτήτου στοὺς μῆλους τοῦ Γκούρας (Γ6), — στ' Λουγγᾶ τ' Μπούτσουφα — τ' Πρένζα ἢ ἐκ τῆς κοινότητος — τ' Βισταβίτσον ἢ τοὺν Βισταβίτσον — τ' Μίχαλ' τσοῦ ἢ τοὺς Μ' χαλτσωτ' κουν. ('Αναγ. σ. 96).

νησί, τό προφ. στοὺς νήσους (Σ.). "Όνομα τοποθεσίας ἀπομεμονωμένης καὶ δυσπρόσιτου λόγῳ τῆς κοίτης τοῦ Ἀράχθου ἀφ' ἐνὸς καὶ βράχων ἀφ' ἑτέρου.

ντραγγίλαινα, ἡ προφ. στὴν δραγίλινα. (Ν.) Φάραγξ ἀπότομος λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τινος Ντραγγίλαινας συζύγου Ντραγγίλη τινὸς κρημνισθείσης ἵσως ποτὲ ἐκεῖ.

Ντριάνεβα, ἡ προφ. ἡ δριάνιβα. "Όνομα συνοικισμοῦ χειμερινοῦ ἔκτεινομένου ἀνωθεν τοῦ ποταμοῦ Ἀράχθου ἐπὶ ἐπιφανείας ὁμαλῆς. Παρομία τοπωνυμία δριάνοβο ἀπαντᾶ καὶ ἐν Φραγγάδες τοῦ Ζαγορίου. Κατὰ τὸν κ. Burelianu εἶναι σλαβικὴ σημαίνουσα τοποθεσίαν παραποτάμιον.

νυχτοποριά, ἡ προφ. στὴν χτουπουργιὰ (Τ.). "Όνομασία διαβάσεως μοναδικῆς σχεδὸν ἐπὶ ἀποκρήμνου ἔκτάσεως, ἵσως διότι κατὰ τὴν νύχτα μόνον διὰ ταύτης εἶναι δυνατὴ ἡ διάβασις.

νώλομος, δ· προφ. στὸν νώλουμον (Α.). "Όνομασία τοποθεσίας λίαν κατωφεροῦς καὶ ἀνωμάλου καὶ δλισθηρᾶς ἔχούσης πηγὴν καὶ πλατάνους. "Ισως ἐκ τοῦ ἀνώμαλος.

ξεπέταμα, τό προφ. στὸν ξεπέταμα. Τοπωνυμία συνήθης εἰς Χ. διδούμενη εἰς τὰς ἄκρας βράχων ἢ βραχωδῶν ἔκτάσεων. Αἱ αὐταὶ τοποθεσίαι καλοῦνται καὶ σκάπιτον ἢ σκάπιτα.

ξῦλο, τό προφ. στὸν ξύλον. 'Όνομασία ἐπικινδύνου ἀτραποῦ, τῆς ὅποιας τὴν διάβασιν διηυκόλυνε φαίνεται ξῦλόν τι.

δμυναλός, δ· προφ. στοὺς οὐμυναλό. Τοπωνυμία συνήθης διδούμενη εἰς ἐδάφη ἀργιλλώδη κατοισθαίνοντα. 'Απαντοῦν καὶ τοπωνυμίαι ὁμαλίστρα καὶ μυαλίστρα. 'Η λέξις ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ μυελός. Τὰ αὐτὰ ἐδάφη εἰς Τζουμέρκα καλοῦνται δίπες (ἢ δίπι). ('Αναγ. σ. 90 ὅπου ἡ τοπωνυμία ἀσπρομυαλός).

δρυιδρυση. ἡ προφ. στὸν οὐρωπόδρυσ' (Ρ.). "Όνομα πηγῆς εἰς τὰ δρυιολάγγαδα (βλ. λ.).

δρυιολάγγαδα, τά· προφ. στάρνιουλάγγαδα (P.). Ὄνομασία λαγγαδιῶν ἐρήμων ἐνδιαιτημάτων τῶν δρνέων. Τινὲς προφέρουν παρετυμολογικῶς τὴν τοπωνυμίαν ταύτην τ' ἀργιουλάγγαδα ἢ τ' ἀγριουλάγγαδα.

δρσίδα, ἥ· προφ. στ' ν οὐρσίδα. Τοπωνυμία συνήθης εἰς κατωφερείας ἔντὸς συγκλινούσας, ὅπου συσσωρεύονται πέτραι, αἵτινες σιγὰ-σιγὰ καταρρέουν. "Ισως ἐκ τοῦ δέω. Εἰς Πράμαντα ἡ δρσίδα καλεῖται σάρα, ἥ. Ἐκ τοῦ μεγέθους ἔχομεν τοπωνυμίας στ' ν οὐρσίδα τ' μεγάλ' ἢ τ' ντρανή — τ' μικρή — τ' μ πλατειά, ἐκ δὲ τοῦ χρώματος — τ' σ κόκκ' νις.

ούβιρα, ἥ· (βλ. λ. βιρύς).

δχτος, δ· προφ. οὐδ δχτους, στοὺν δχτου. Τοπωνυμία συνήθης εἰς Χ. διδομένη εἰς τὰς ἄκρας τῶν ἀγρῶν ἢ αὐλακιῶν τῶν ἀγρῶν, εἰς τὰς ὁποίας βόσκ' ν τὰ πρόβατα. Ἀπαντοῦν καὶ τοπωνυμίαι εἰς πληθ. στὰ δχτια ἢ στ' σ δχτ' σ.

πάδη, ἥ· προφ. στ' μ πάδ' (K.). Ἡ τοπωνυμία πάδη, πάδες, παδοῦλλα, παδοῦλες, παδ(ον)λοῦλες δίδεται εἰς ἐπιφανείας μικρὰς ἐπιπέδους καὶ δμαλάς κειμένας εἰς τὸ μέσον κατωφερειῶν. Κατὰ τὸν κ. Burelianu ἡ λέξις εἶναι βλαχ. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κονίτσης ὑπάρχει καὶ χωρίον Πάδες.

παλιάμπελα, τά· προφ. στὰ παλιάμπελα (A.). Τοπωνυμία διδομένη προφανῶς εἰς τοποθεσίας ὅπου ἥσάν ποτε ἀμπελοι ἢ εἶναι ἀμπελοι ἀπεριποίητοι. (Αναγ. σ. 95).

παλιομάντρι, τὸ ἢ παλιομάντρια, τά· προφ. στοὺ παλιουμάνδρο' ἢ στὰ παλιουμάνδρια (Σ.). Τοπωνυμία διδομένη εἰς μέρη ὅπου ὑπῆρχον ἄλλοτε μαντριὰ αἴγοπροβάτων.

παλιοντεμέρον, τοῦ· προφ. στ' παλιοντεμέρ' (K.). Ὄνομα τοποθεσίας ἔχούσης μικρὸν χείμαρρον λαβούσης πιθανῶς τὸ ὄνομα ἐκ τινος Παλιοντεμέρου. Κατὰ παράδοσιν ἐνταῦθα μένουν φαντάσματα καὶ διάβολοι.

παλιόρρογγο, τὸ· προφ. στοὺ παλιόρροουγγο ἢ στοὺ παλιουρρόγγ' (Σ.). Βλ. λ. ρόγγι.

πάστες, αἱ· προφ. στ' σ πάστες. (X.). Ὄνομα τοποθεσίας ἀρκετῆς ἐκτάσεως ἐπιπέδου ἄλλὰ πετρώδους ἀγνώστου ἐτύμου.

περιστέρια, τά· προφ. στὰ πιρ' στέργια (Σ.). Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη ἀπόκρημα καὶ σπηλαιώδη, ὅπου φωλεύουν περιστεραὶ ἄγριαι.

πηγάδι, τὸ· προφ. στοὺ b' γάδ'. Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρει ὅπου ὑπάρχουν πηγαὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, ἄλλ' εἰς βάθος τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ δὲν δέει. "Ἐχομεν καὶ τοπωνυμίας στοὺ b' γαδάκ", στοὺ b' γαδούλ' στὰ b' γαδούλλια. Παρόμοιαι τοποθεσίαι λέγονται γούρες, βλύστρες, ἀνάβρες (βλ. λέξεις). Πολλάκις συνοδεύεται καὶ μὲ δνομα τοῦ ἰδιοκτήτου ἢ τῆς τοποθεσίας ὡς στοὺ b' γάδ' τ' Σόντ' (X.) — στ' ν ἀμέρουσίσα (Αναγ. σ. 97).

πινμένο, τό· προφ. στοὺ πινμένου (Κ.). Τοπωνυμία προελθοῦσά ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς τοποθεσίας ταύτης κατὰ τὰς πολυμβρίας κατακλύζεται ὑπὸ ὑδάτων.

πλάκα, ἡ· προφ. στ' ἀλάκα. Τοπωνυμία συνήθης εἰς Χ. εἰς τοποθεσίας ὅπου ὑπάρχουν μεγάλαι πέτραι δμαλαιὶ ἴσοϋψεῖς μὲ τὸ ἔδαφος. Ἀναλόγως τοῦ μέρους ὅπου εὑρίσκονται ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στ' μὲν ἀλάκα στὰ στουρνάρια—στὸ β' ρό. Παρομοία τοποθεσία εἰς Βεσταβέτσι καλεῖται πλακουτίβα, ὑπάρχει δὲ ἐν Ἡπείρῳ καὶ χωρίον Πλακωτή. Πολλάκις ἡ αὐτὴ τοποθεσία καλεῖται καὶ πλακαριὰ ἢ πλακαριές. (Στερ. σ. 329).

πλακαριά, ἡ· προφ. βλ. λ. πλάκα.

πλακανίδα, ἡ· προφ. στ' μὲν ἀλάκανίδα, Τοπωνυμία συνήθης εἰς Χ. διδομένη εἰς τοποθεσίας κεκαλυμμένας ἀπὸ πλακανίδας ἢτοι σχιστολίθους ἀργιλλώδεις ἀποσεσαθρωμένους. ὑπάρχει ἐπίσης τοπωνυμία στ' μὲν ἀλάκανίδα τ' Γούλα (Ρ.) ἔκτινος Γούλα ἀποθανόντος ἐκεῖ.

πλάσκινα, ἡ· προφ. στ' μὲν ἀλόσκ' να (Χ.). Ὄνομα τοποθεσίας παρὰ τὸ χωρίον κατωφεροῦς μὲν ἀγροὺς ἀγνώστου προελεύσεως.

πλυσῶνες, αἱ· προφ. στ' τοὺς πλυσῶνες. Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη ḥυάκων κατάλληλα διὰ τὴν πλύσιν ḥούχων, λόγῳ τοῦ ὅτι τὸ ὕδωρ τρέχει ἐπάνω ἀπὸ μεγάλες πέτρες ἢ διέτι ἡ κοίτη ἀποτελεῖται ἀπὸ συνεχῆ πετρώματα. Ἀναλόγως τῆς τοποθεσίας των ἔχομεν τὰ τοπωνυμίας στ' τοὺς πλυσῶνες στ' τοὺς μουτσίλις (Χ.)—στ' μουτσάρα. (Γ.).

πορί, τό· προφ. στοὺ πουρί. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς τὰ εὐκολοδιάβατα μέρη κοίτης τοῦ ποταμοῦ λόγῳ τῆς εὐρύτητος αὐτῆς. Τὸ ᾖδιον μέρος λέγεται καὶ πόρος (Ἀναγ. σ. 94).

πόρος, δ· προφ. στούμ' ἀρόδου. βλ. λ. πορί.

ποταμιά, ἡ· προφ. στ' μα ἀνταμιά. Ὄνομασία διδομένη γενικῶς εἰς τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ καὶ τὴν πέριξ αὐτῆς φυτείαν (Ἀναγ. σ. 93).

πύργος, δ· Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη ὅπου ὑπάρχουν πύργοι χρησιμεύοντες κυρίως ὡς ὅρια τῶν ἴδιοκτησιῶν (Ἀναγ. σ. 98). Ταυτοσήμως ἀπαντοῦν καὶ αἱ τοπωνυμίαι κουκουρέντζος, τσούτσουρος καὶ τσουτσουρέλλος.

ῥάχη, ἡ· προφ. στ' ῥάχ'. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς μικροὺς λόφους. Ἐχομεν καὶ τοπωνυμίας ῥαχοῦλλα, ῥαχάκι, κοντοραχοῦλλα,, ἀνάρραχο (βλ. λ.), μεσορράχι (βλ. λ.), κατάρραχο καὶ καταρράχι (βλ. ἀνάρραχο). Ἀναλόγως τῶν τοποθεσιῶν ἢ ὄνομάτων ἔχομεν τὰς τοποθεσίας: στ' ῥάχ' στοὺ φουρνέλου, (Α.)—στ' Κόκούλ'—τ' Μήτρ' (Κ.)—τ' Γκίζ' (Τ.) τ' Κακούρ' (Γ.)—τοῦ Σουνταίουν (Α.).

ῥεβένια, τά· προφ. στὰ ῥιβένια. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς στενοὺς ἐπιμήκεις ἀγροὺς κειμένους εἰς ἐπικλινῆ ἔδαφη, ὃν

τὸ χρῶμα συγκρατεῖται ἵνα μὴ παρασύρεται ὑπὸ τῶν βροχῶν διὰ τοίχων οἵ δποῖοι ὁσαύτως ἡεβένια καλοῦνται. Οἱ ἄγροὶ οὗτοι καλεῦνται καὶ λωρίδια ἐνίστε. Ὅπὸ τὸ δνομα Ρεβένια ἔχομεν δύο χωρία εἰς τὴν Ἡπειρον εἰς τὰ Κατσανοχώρια καὶ εἰς τὸ Πογόνι, εἰς δὲ τὴν ἐπαρχίαν τῶν Φιλιατῶν τὴν Ραβενήν.

ὅζες, αἱ προφ. στ' ὅζις (Τ). "Ονομα τοποθεσίας τῆς δποίας τὸ ἐδαφος καταρρεῦσαν ὑπὸ τῶν βροχῶν ἀπεκάλυψεν τὰς ὅζιας τῶν δένδρων καὶ θάμνων.

ὅρβη, ἥ προφ. στ' ὅρβη. (Χ.). Ὄνομασία τοποθεσίας εἰς τὴν δποίαν ἐσπείρετο ὅρβη (Βλ. καὶ τὴν τοπωνυμίαν φακή).

ὅργγι, τό προφ. στοὺς ὅργγα. Τοπωνυμίαι τοποθεσιῶν εἰς τὰς δποίας ὑπῆρχόν ποτε ὅργγια. Ῥόγγι εἶναι ἀγρὸς σπαρεῖς διὰ πυρπολήσεως τῶν ὑπ' αὐτοῦ θάμνων. Ἡ σπορὰ γίνεται ἀμέσως μετὰ τὴν πυρκαϊὰν ἐπὶ τῆς τέφρας χωρὶς ἀροσιν. Τὸ σύστημα τοῦτο, ως ἀδάπανον, ἀκοπον καὶ μεγάλης ἀποδόσεως, ἥτο συνηθέστατον εἰς τὴν Ἡπειρον. Σήμερον δμως ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς ως καταστρέφον τὰ δάση. Ἐκ τοῦ ἰδιοκτήτου ἔχομεν τοπωνυμίας στοὺς ὅργγα τ' Δμήτρο (Α.) ως καὶ στοὺς παλιόρρογυγούς. (Ε.).

σιάδι, τό προφ. τοὺς σάδα. Τοπωνυμία συνηθεστάτη διδομένη εἰς μέρη ἐπίπεδα κεκαλυμμένα μὲ χλόην. Ἔχομεν καὶ τοπωνυμίας στὰ σάδια, στοὺς σιαδάκας, στὰ σιαδάκια, στὰ σιαδούλλια. (Βλ. λ. Ἰσωμα) (Ἀναγ. σ. 92).

σακκί, τό προφ. στοὺς σακκί (Γ.). Ὄνομα τοποθεσίας ἔχούσης λίθον δμοιάζοντα σάκκον πλήρη δρθιον.

σαλέπι, τό προφ. στοὺς σαλέπ' (Ρ.) Ὄνομα τοποθεσίας παραγούσης σαλέπι.

Σαλίτη, ἥ προφ. στ' σαλίτ'. (Σ.) Ὄνομα μικροσυνοικισμοῦ χειμεριγοῦ ἐπὶ κατωφερείας περιεχομένης μεταξὺ ἀποκρήμνων ἐδαφῶν ἀνωθεν τοῦ Ἀράχθου ἀγνώστου προελεύσεως.

σανίδια, τὰ (Γ.) Ὄνομα τοποθεσίας βραχώδους καὶ ἀποκρήμνου ὄνομασθεῖσα οὕτω Ἰσως διότι ὑλοτόμησάν ποτε ἐκεῖ σανίδια, ἥ διότι οἱ βράχοι εἶναι σχισμένοι καὶ λεῖοι σὰν σανίδια (Στεργ. σ. 326).

σάρα, ἥ (βλ. λ. Ὁρσίδες).

Σάταινα, ἥ προφ. σι' σάτινα ἥ σάδινα. Ὄνομασία μικροσυνοικισμοῦ χειμερινοῦ ἀνωθεν τοῦ ποταμοῦ ἐν συνεχείᾳ τῆς Σαλίτης (βλ. λ.) καὶ τῆς αὐτῆς ποιότητος ἐδάφους. Ἀν τὸ δνομα δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν Σάταιναν τὴν σύζυγον Σάτου τινός, εἶναι πιθανῶς σλαβικὴ σχέσιν ἔχουσα πρὸς τὰ τοπωνύμια τὰ ὑπάρχοντα ἐν Ἡπείρῳ: σάδο τό, σάδος ὁ, σάδινο, τὸ σάδοβο, τὸ Σαδοβίτσα ἥ, σημαίνοντα κατά τινας βοσκότοπον.

σβάρες, αἱ (βλ. κωλοσβάρες).

σιροῦνος, δ. προφ. οὗ σιρούνους (Κ.) Ὄνομασία λοφοσειοᾶς ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου ὃρμουσα τοῦτο μὲ τὴν Γκούραν. Τὴν ἀπέναντι ταύτης συνέχειαν οἱ κάτοικοι τοῦ Σκλούπου ἀποκαλοῦν Σιρούντον (ὅ). Ἡ κορυφὴ αὐτοῦ λέγεται κουκοῦτες (προφ. στ' κουκοῦτις) ἵσως ἀντὶ τοῦ κουκοῦλες.

σκᾶλα, ἥ· Τοπωνυμία συνήθης εἰς Χ. διδομένη εἰς μέρη ἀνωφερῆ πετρώδη, ὅπου αἱ πέτραι εἶναι κλιμακηδὸν τοποθετημέναι. Ἀναλόγως τῆς τοποθεσίας, τοῦ ἴδιοκτήτου τῆς περιοχῆς, τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ πλήθους αὐτῶν ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας ἡ σκάλα τ' Σόντ' (Τ.),—τ' Τσαγγάρ', (Χ.) σκαλοῦλλα σκαλούποῦλα, (Τ.) σκάλες, σκαλοῦλλες (Σ.) (Ἄναγ. σ. 62).

σκασμάδες, αἱ· προφ. στ' σκασμάδις. Τοπωνυμία συνήθης εἰς Χ. διδομένη εἰς ἐδάφη ἔνθα ὑπάρχουν μεγάλαι πέτραι μὲ σκασμάδες (=σχισμάς, ρωγμάς). Ἔχομεν καὶ τοπωνυμίαν στ' σκασμάδα (Ἄναγ. σ. 92 ἀναγράφει τοπωνυμίαν σκασμάδι).

σκλάβον, τοῦ· προφ. στ' σκλάβ' (Τ.) Ὄνομα τοποθεσίας ἀποκρήμνου καὶ σπηλαιώδους χρησιμευσάσης ποτὲ διὰ κρυστάλλου σκλάβου (=αἰχμαλώτου) τινός.

σκορδόφυλλα, τά· προφ. στὰ σκουρδόφ' λλα (Λ.) Ὄνομα τοποθεσίας διμαλῆς ἀναμέσων ἀποκρήμνων βράχων, ἐν ᾧ φύονται σκορδόφ' λλα (=ἀσφόδελοι). Οἱ ἀσφόδελοι καλοῦνται εἰς Χ. καὶ σπερδούκλια, τά.

σκοῦπα, ἥ· (Τ.) Τοποθεσία ἀπόκρημνος ἐν ᾧ φύονται φυτὰ ποώδη σκληρὰ κατάλληλα διὰ σάρωθρα.

σκούρτου, τό· προφ. στοὺς σκούρτου. (Γ.) Ὄνομασία μικροσυνοικισμοῦ θερινοῦ προελθοῦσα πιθανώτατα ἐκ τινος Σκούρτου πρώτου οἴκιστοῦ ταύτης.

σκρίκες, αἱ· προφ. στ' σκρίκες. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς μέρη πετρώδη ἢ βραχώδη ἀπολήγοντα εἰς αἰχμηρὰς κορυφὰς καὶ ρωγμὰς μεταξὺ αὐτῶν. Ἀπαντᾶ τοπωνυμία καὶ στ' σκρίκα.

σμίξη, ἥ· προφ. στ' σμῖξ' (Ν.) Οὕτω καλεῖται ἡ περιοχὴ εἰς τὴν ἕποιν γίνεται ἡ συμβολὴ τοῦ Καλαρυτινοῦ μὲ τὸν "Αραχθον.

σουβλερό, τό· προφ. στοὺς σουβλιρὸ (ἐν. στιφάν') (Σ.) Ὄνομασία βράχου μεμονωμένου ὑψιτενοῦς καὶ αἰχμηροῦ.

σοῦδες, αἱ· προφ. στ' σοῦδες. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ ἐπικλινῆ μέρη τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ, ὅπου τὰ ὕδατα παφλάζουν λόγῳ τῆς ὁρμῆς τοῦ ροῦ σχηματίζοντα σούδες (=δίνας). Τὸ ἀντίθετον εἶναι βιρὸς (Βλ. λ.).

σπάρτα, τά· προφ. στὰ σπάρτα (Τ.) Τοποθεσία ἀπόκρημνος ἐν ᾧ φύονται σπάρτοι, φυτὰ συνήθη εἰς τὴν "Ηπειρον ἵνωδη. Ἐκ τῶν ἵνων

τούτων εἰς τὴν ἐπαρχίαν Φιλιατῶν κατασκευάζουν ἔνδυματα τὰ σπαρτένια καλούμενα. Ἀπαντᾷ καὶ τοπωνυμία στοὺς σπάρτους εἰς τὸν ἐνικόν.

σπιάρα, ἡ προφ. στ'ες σπιάρα (Κ). Ὁνομα δάχης ἀγνώστου προελεύσεως.

σπιτάκι, τό· προφ. στοὺς σπιτάκ' (Τ.) Ὁνομα τοποθεσίας ἔχούσης οἰκίσκον. Ἐκ τοῦ ἴδιοκτήτου ἔχομεν τὴν τοπωνυμίαν στοὺς σπίτ' τ' Παπᾶ, σπίτια τοὺμ Μπινικαίου.

σταυρός, δ· προφ. στοὺς σταυρόδ. Τοπωνυμία συνήθης παρὰ τὴν εἶσοδον τοῦ χωρίου ἢ τῶν σινοτικισμῶν ὃπου ὑπάρχει εἰκονοστάσιον μὲ σταυρόν. Ἡ τοπωνυμία ἐγένετο προτοῦ κατασκευασθοῦν καὶ εἰκονοστάσια ὅπότε ἔστηνον εἰς τὰς εἰσόδους τοῦ χωρίου, ώς συμβαίνει καθ' ὅλην τὴν «Ηπειρον σταυροὺς ξυλίνους «γιὰ νὰ μὴ μπαίν'ν οἱ δια'όλ' στοὺ χουργιό» (Στερ. 327):

στάλος, δ· προφ. στοὺς στάλου. Τοπωνυμία συνήθης εἰς Χ. ὃπου ὑπάρχουν μεγάλα δένδρα ἢ σκιερὰ μέρη ἢ ἵσκοι κατασκευαζόμενοι ἐπίτηδες μὲ κλάδους δενδρῶν ἢ θάμνους ἢ φτέρην γιὰ νὰ σταλίζουν (== ἵστανται ὑπὸ σκιὰν) τὰ πρόβατα τὸ θέρος. Ἐχομεν καὶ τοπωνυμίας στοὺς στάλου τοὺν τρανό, στὰ στάλια, στ'ες στάλ'ες, στοὺς στάλου σ' γκούρτσα στ' Κόκουλ', —στοὺν πλατανάκ'.

στενδ, τό· προφ. στοὺς στενδό. Τοπωνυμία συνήθης εἰς στενόπορα μέρη τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ ἐκατέρωθεν τῆς ὁποίας ὑψοῦνται ἀπότομοι βράχοι ἢ στενόποροι διαβάσεις ἀποχρήμνων βραχωδῶν ἐδαφῶν.

στέρεες, αὖ προφ. στ'ες στέρεις. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς πέτρας μεγάλας ἔχούσας ὁργμάτς ἢ ὅπας, ἐντὸς τῶν ὁποίων μένει ὕδωρ δύμοιον.

στεφάνι ἢ **στεφάνια,** τό· προφ. στοῦ στιφάν' ἢ στὰ στεφάνια. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς βράχους τοὺς ἀπορρόγας. Στεφάνι ἀποκαλεῖται εἰς Χ. καὶ ὁ βράχος. Ἐχομεν τοπωνυμίας στοῦ στιφάν' τ' Γεώργου Κίτου — στὰ κόκκ'να καὶ ἄλλας ἀναλόγως τῆς ὀνομασίας τῆς πέριξ τοῦ βράχου περιοχῆς.

στουρνάρια, τά· προφ. στὰ στουρνάρια (Τ.) Ὁνομα τοποθεσίας ἔχούσης στουρνάρια (== πυριτολίθους).

Στρότσα, ἡ. Ὁνομα μικροσυνοικισμοῦ χειμερινοῦ ἀνωθεν τοῦ 'Αράχθου ἀγνώστου ἐτύμου.

στρούγγα, ἡ. Ὁνομα τοῦ χειμάρρου τοῦ κειμένου κάτωθεν τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Γκούρας μεταξὺ τῶν βουνοσειρῶν Στροῦνος καὶ Κακούρη πηγάζων ἀπὸ τὴν βουρτέλικαν (βλ. λ.) καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Καλαρρυτινόν. Ὁνομάσθη οὕτω ἐκ στρούγγας τινὸς κειμένης παρὰ τὴν κοίτην του.

στροῦγγα, ἡ. Οὗτω καλεῖται κάθε τοποθεσία εἰς τὴν ὁποίαν ἥτο ποτε

στροῦγγα (=πρόχειρος περίβολος ἐκ πετρῶν ἢ θάμνων διὰ νὰ ἀρμέγονται τὰ πρόβατα). Ἐκ τῶν ποιμένων τῶν χρησιμοποιησάντων ταύτας ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στ' στροῦγγα τοὺν Τατσαίου (Ρ.)—τ' Μαντζῆλα (Κ.)—τ' Δημήτρε' (Ρ.)—τ' Γούλα (Ρ.).

στρογγύλη, τό· προφ. στοὺ στρουγγύλῳ (Τ.) Ὁνομασία τοποθεσίας ἔχουσης μέγαν στρόγγυλον λίθον.

σύρμα, τό· προφ. στοὺ σύρμα. Ὁνομασία κάθε μικρᾶς καὶ δυσδιάβατου ἀτραποῦ.

σωκήπι, τό· προφ. στὸν σουκήπῳ ἢ στὰ σουκήπια. Οὗτως ὄνομάζονται οἱ ἀγροὶ οἱ κείμενοι πέριξ τῶν οἰκιῶν, τοὺς ὅποίους μεταχειρίζονται καὶ δι' εἶδη κηπουρικῆς.

Τζαρβέλαινα, ἡ· προφ. στὸ Τζαρβέλινα (Σ.) Ὁνομα περιοχῆς ἔχουσης χειμερινὸν μικροσυνοικισμὸν λαβούσης πιθανῶς τὸ ὄνομα ἐκ τινος Τζαρβέλαινας συζύγου Τζαρβέλα τινός. Εἰς τὸ χωρίον Κοντινοὶ ὑπάρχει σήμερον ἐπώνυμον Τζαρμπέλας.

Τσίρη, ἡ· προφ. στ' Τσίρῳ. Ὁνομα περιοχῆς ἀρκετῆς ἐπιπέδου κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ πετρώδους ἔχουσης ὀλίγους ἀγροὺς καὶ καλύβας πρὸς διαθερισμὸν τῶν ζῴων. Τὸ ἔτυμον ἄγνωστον.

τζούμα, ἡ· Τοπωνυμία συνήθης διδομένη ἀποκλειστικῶς εἰς μικροὺς γηλόφους. ἔχομεν καὶ τοπωνυμίας τζούμοῦλα (προφ. τζούμολα), τζουμάκι, τζ(ου)μάκι, τζ(ου)μαράκι, τζ(ου)μαρέλλι καὶ τζούμπα (ἐκ τοῦ τζούμα καὶ τούμπα) (Στεργ. σ. 330).

τούμπα, ἡ· (Τ.) Ὁνομα βράχου ὑψιτενοῦς προεξέχοντος. Ἀπαντᾶ καὶ τύπος τὸ τουρλὶ ἢ τρουλί. Ἡ λέξις ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ βυζ. τροῦλος (Στεργ. σ. 330).

τραγάνα, ἡ· (Χ.) Ὁνομα τοποθεσίας ἐπιπέδου καὶ ὅμαλῆς εἰς τὴν ὁποίαν παῖζουν τὰ παιδιά.

τιλίχτρα, ἡ· προφ. στ' ν τιλίχτρα (Χ.) Ὁνομα τοποθεσίας παρὰ τὸ χωρίον ὅμαλῆς, ὅπου αἱ γυναῖκες «τ' λίν» (=τιλίγουν) τὰ βλάρια κὶ τὰ μαζών' στ' ἀντὶ (μέρος τοῦ ἀργαλειοῦ) γιὰ νὰ τοὺ βάλ' ν στοὺν ἀργαλειό. Ὁμοίως καὶ ὁ τόπος εἰς τὸν ὅποιον «ἴδιαζ(ου)ν δηλ. μαζών' ν τ' κ(ου)βάρια βρούχιδ» (ἢ διασίδ') μπρὶ (=προτοῦ) τοὺ πάν' ν στ' ν τ' λίχτρα» καλεῖται διάστρα (=ἴδιάστρα.)

τριμμένο, τό· προφ. στοὺ τριμμένου (Τ.). Ὁνομα τοπαθεσίας ἔχουσης ἔδαφος ἀποσεσαθρωμένον καὶ πλῆρες στουρναριῶν (=πυριτολίθων) συντετριμμένων.

τρύπα, ἡ· προφ. στ' ν τρύπα. Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη ἔχοντα ὅπλας ἥφαιστειογενεῖς. ἔχομεν τοπωνυμίας στ' ν τρύπα σ' Τσαγγάρ' (Χ.)

—τές Χήμω (=Φήμω, Εύφημίας) ήτις εἶναι μᾶλλον σπήλαιον (Ν.) (Άναγ. σ. 92).

τσαγγάρη, τοῦ προφ. στ' τσαγγάρ' (Χ.). Τοποθεσία λαβοῦσα τὸ δνομα ἐκ τοῦ Τσαγγάρη.

τσιγαρίδα, ἡ προφ. σ' τσ' γαρίδα (Ν.). Τοποθεσία λαβοῦσα τὸ δνομα ἐκ τινος Τσιγαρίδα ἢ ἵσως ἐκ τοῦ καύσωνος κατὰ τὸ θέρος εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην κειμένην παρὰ τὸν "Αραχθον, ὅστις τσιγαρίζει (=καίει πολύ).

τσιφτρέλος, δ. προφ. στοὺν τσιφτρέλου. "Ονομα τοποθεσίας περιόπτου ἀνωθεν βράχων ὑπερκειμένων ἀποτόμως τοῦ Ἀράχθου ἀγνώστου ἐτύμου. Μὲ τὴν ἴδιαν κατάληξιν ἔχομεν καὶ τὰς τοπωνυμίας φουρνέλος (βλ. λ.), ἀνωνέλος (βλ. λ.) κειμένας εἰς τὴν αὐτὴν περιοχήν.

τσιλιγγίρι, τοῦ προφ. στ' τσιλιγγίρ' (Κ.). "Ονομα τοποθεσίας μὲ ἄγροὺς καὶ βράχους ἀποκρήμνους κάτωθεν προελθοῦσα ἐκ τινος Τσιλιγγίρη, ἐπιθέτου ἀπαντῶντος σῆμερον εἰς Ἱωάννινα.

τοῦφες, αἱ προφ. στ' τοῦφις. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς ἐκτάσεις κεκαλυμμένας ἀπὸ τοῦφες δηλ. πρίνους θαμνώδεις. Αἱ τοῦφες εἰς Πράμαντα λέγονται σκάρπες, ὅθεν προήλθεν καὶ τὸ Ἡπειρωτικὸν ἐπωνύμιον Σκάρπας δηλοῦν τὸν μικροῦ καὶ χονδροῦ ἀναστήματος.

τσουβάνια, τά στὰ τ' σουβάνια (Τ.) "Ονομα τοποθεσίας ὃπου ὑπάρχουν πέτραι μεγάλαι ἔχουσαι κοιλότητας σὰν τσουβάνια (=σκαφίδια) ἐντὸς τῶν ὅποιων μένει μετὰ τὰς βροχὰς ὕδωρ. Ταυτόσημος σχεδὸν εἶναι ἡ τοπωνυμία στέρες (βλ. λ.).

τσόπλενα, ἡ προφ. στ' τσόπλνα (Τ.). "Ονομα τοποθεσίας εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον στήσει «τσόπλινες (=παγίδες) γιὰ νὰ πιάσ' πέρδικις».

τσουγγάνι, τό προφ. στοὺ τσουγγάνι. Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς μικροὺς ἢ μεγάλους βράχους προεξέχοντας ἐδαφῶν ἐπικλινῶν. "Υπάρχει καὶ τοπωνυμία στοὺ τσουκανάκ' (Σ.), στοὺ τσουγγάνι τ' Δημοτίκα (=Δημουλίκα)—τ' Καμβέρ'—στ' Ἰργαλοῦ (βλ. λ.)—τ' Δ'μήτρ'. Τὸ τσουγγάνι λέγεται καὶ τσουγγρὶ (βλ. λ.).

τσουγγρὶ, τό προφ. στοὺ τσουγγρὶ (βλ. λ. τσουγγάνι). "Υπάρχει καὶ τοπωνυμία στοὺ τσουγγρὶ στ' δάφν' (Σ.) ἐκ τῆς παρ' αὐτὸ φυομένης δάφνης.

τσούτσουρας καὶ τσουτσουρέλλος (βλ. λ. Πύργος).

φακὴ ἡ φαγωμένη, προφ. στ' φακὴ τ' φα'ουμέν' (Τ.). Τοποθεσία χέρσου ἄγροῦ ὃπου ἀλλοτε ἐσπάρη φακὴ φαγωθεῖσα ὑπὸ τῶν ζφων. Εἰς τὴν Γούραν ὑπάρχει καὶ τοποθεσία καλουμένη φακή, εἰς δὲ τοὺς Χ. δόβη (βλ. λ. δένδρον).

φονιάλες, αἱ προφ. στ' ἐς φουνιάλις (Κ.). "Ονομα λαγγαδίου μὲ πηγὴν ἀγνώστου ἔτύμου.

φουνταρόσσα, ἡ. προφ. στ' φουνταρόσσα. (Ε.). "Ονομα βράχου ὑψηλοῦ ἔχοντος εἰς τὸ μέσον μελίσι τοῦ δποίου τὸ μέλι δέι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ βράχου. Ἀπαντᾶ καὶ τύπος φανταρόσσω. Προφανῶς τῇ λέξις εἶναι βλαχ. ἐκ τοῦ funta (=πηγή) rossa (=κόκκινη).

Φουρνέλος, δ (Τ.). "Ονομα μικροῦ θερινοῦ συνοικισμοῦ ἀγνώστου ἔτύμου. Εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν κεῖνται καὶ αἱ δμοιοκατάληκτοι τοπωνυμίαι τσιφτρέλος καὶ ἀνωνέλος (βλ. λ.).

φτερούσσας, δ προφ. στοὺ φτερούσου (Ρ.). Τοπωνυμία συνήθης εἰς ἔδαφη κεκαλυμμένα ἀπὸ φτιέρες (Στερ. σ. 325 ἔνθα ἀπαντᾶ τὸ φτερούστο μὲ τὴν ἴδιαν σημασίαν). Ἀπαντᾶ καὶ τύπος τὸ φτερούσο.

χάβος, δ προφ. οὗ χάβους. Τοπωνυμία συνήθης εἰς μεγάλα χάσματα ἀπόκρημνα καὶ δυσπρόσιτα. "Ἐχομεν τοπωνυμίας στοῦ χάβου τ' Μπούφ" (βλ. λ.) — σ' Τσιλ'γγίδ'. Ἡ λέξις προφανῶς προῆλθεν ἐκ τοῦ χάος. "Υπάρχει εἰς Χ. καὶ δ. χαβώνω καὶ χαβώνομαι = μένω ἐκπληκτος μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸν ἐκ φόνου, ώς καὶ αἱ φράσεις τοὺ χάβουσι οὗ λύκους, χαβώθ' κε ἀπὸ τοὺ λύκου, τ' εις κότις τ' εις χαβών" ἡ ἀλ' ποὺ κὶ στέκ' ντι κὶ τ' εις πιάν', ώς καὶ ἡ λέξις χάβωμα (Στερ. σ. 380).

χάλασμα η̄ χαλάσματα, τά. Τοπωνυμία συνήθης εἰς ἔδαφη κατοισθαίνοντα κατὰ τὰς βροχάς. Όμοία τοπωνυμία ὑπάρχει καὶ εἰς Παλαιοχώρι (Σεράκου) ἐξ ἡς ωνομάσθη καὶ ἡ ἐν αὐτῷ Μονὴ Χαλασμάτων.

χαλιᾶς, δ. Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη πήρη χαλίκων καὶ πετρῶν, Μὲ τὸ δνομα τοῦτο φέρεται καὶ χείμαρρος πλήρης χαλίκων καὶ πετρῶν κάτωθεν τῶν δποίων δέει τὸ ὕδωρ κατὰ τὰς βροχάς συμπαρασῦδον καὶ τοὺς ἀνωθεν αὐτοῦ χάλικας (Άναγ. σ. 90 ἔνθα ἐπὶ παρεμοίων τοποθεσιῶν ὑπάρχουν αἱ τοπωνυμίαι χελικαριά). Αἱ αὐταὶ τοποθεσίαι λέγονται ἐνίστε καὶ χαλίκι προφ. στοὺ χαλίκι.

χοροστάσι, τό· προφ. στοὺ χουρουστάσι. Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη δπου «στήνουν χορὸ» κατὰ τὰς ἑορτάς, συνοδευομένη συνήθως μὲ τὸ δνομα τοῦ ναοῦ τοῦ ἑορτεζομένου ἀγίου κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ δποίου γίνεται ὁ χορός στοὺ χουρουστάσι στοὺν Άιλιά (Ρ.) — στ' ν' Αινδριάδα (Ρ.), — στοὺν Άιδ' μήτρο.

χούνη, ἡ· στ' χούν· Τοπωνυμία συνήθης διδομένη εἰς φάραγγας κωνοειδεῖς βαθείας καὶ ἀποτόμους (Άναγ. 92, Στεργ. 380).

χωράφι, τό· προφ. στοὺ χουράφι. Τοπωνυμία συνήθης εἰλημμένη ἐκ χωραφιῶν καὶ λιεργονυψένων συνήθας. ἐνίστε δὲ καὶ χέρσων, ἀπομεμονωμένων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἐκ τοῦ δνόματος τῶν ἴδιοκτητῶν αὐτῶν

ἔχομεν τὰς τοπωνυμίας στοῦ χουράφ' τ' Πιπιριὰ (Τ.)—τ' Στέργη³ (Τ.) — τ' Νασὲ (Γ.)—τ' Τόλ⁴ (Τ.),—τ' Κουλιοῦ (Τ.), — τ' Ρῆξ⁵ (Τ.) — Τασσούλα (Γ.) — τ' Τσάβ⁶ (Γ.), στὰ χουράφια τ' Παπᾶ ἡ ἐκ τῆς τοποθεσίας στὰ χουράφια στουγ Κάμηου—στ' οἱ Πάδις—σι' Μπέκρα.

χωραφοῦλλα, ἥ· προφ. στ' χουραφοῦλλα (Γ.). "Όνομα τοποθεσίας ἐν ᾧ ὑπάρχει μικρὸς ἐπίπεδος ἐπιφάνεια ἐν μέσῳ πετρώδοις ἐδάφοις, ἥ διοια ἄλλοτε ἦτο μικρὸς χωράφιος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ: ΑΝ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ